

המציפה

עתו שבועי

לכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים.

יוצא לאור בכל ערב שבת

מחיר החתימה על "המצפה" עם ההוספה הספרותית החדשה "רמת המצפה":

באוסטריא-אונגריא:

לשנה . . . . . 7 כתרין
 לחצי שנה 3 50
 לרבע 1.75

באשכנז:

לשנה . . . . . 8. — כתרין

ביתר הארצות:

לשנה 9 כתרין — 9.50 פראנק.

על "המצפה" כלי ההוספה הספרותית אין לתתם.

אין הנחה מהמחיר.

מחיר מודעות או הוצרות לנפטרים לפי נדל השטח

ברכת מו"ט חצי הכתר. כראש הגליון שנ כתרין.

גליון בודד 12 הדר.

המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא רק שם מקומו החדש, כי אם גם שם מקומו הקודם.

קאנטא של פאסטשעק נומר 76.918 האדרסה לבית המערכת ולאדמיניסטראציה "HAMICPE"

ul. Sw. Sebastyana 32. Kraków. (Oesterreich. לחיץ להוסיף.)

Kraków, 27 Listopada 1908.

גליון מז.

כראקא, נ' כסלו פ' הודוה הרס"מ

הגיעה השעה!

(לקונגרס העברי הבא)

קשה וכבדה היא המלחמה, שאנחנו נלחמים על נפשנו, על תרבותנו ועל לאומיותנו. מחוסרי-ארץ ומחוסרי-בסיס, זרים וכזויים, נדכאים ורצוצים, חלשים ורפי-כת, עניים ודחויים עומדים אנחנו המעטים בין גודי האריות החזקים והתקיפים, העומדים על הקרקע, השואבים זרוע וגבורה מריח השרה, העובדים את אדמתם ואוכלים את פריה, הבוראים בידיהם העמלות את אשר ארצם ועשרה והמחזיקים את שוש" הממשלה בידם ורורים ביד חוקה וכזרוע נטויה. כל אלו המיליונים הרבים והעצומים פוערים פה לבלוע את העם העברי, לבלוע את אותה הנשמה הגדולה, השוכנת בנופו הדל, לרוצץ ולדכא את נשמתו, לגזול מאתנו את אותם האוצרות היקרים, שאנחנו נושאים על שכמנו זה דורות, דורות רבים ולהלכיש אותנו את לבושם הם, את תרבותם הם. קשה וכבדה המלחמה!

אמנם היו ימים, אשר לא פחדנו מפניה וחתיתה לא נפלה עלינו. זה היה כאותם הימים, אשר בראנו לנו אתמוספירה וסביבה עברית בגלותנו, כאותם הימים, אשר נסגרנו בתוך חומות הניתה-שלנו, ושם היינו את חיינו אנחנו, את חיינו היהודיים. רק לשעות אחדות ביום יצאנו מתוך החומות, לסחור את הארץ, אבל היום פנה, השמש באה, שערי הניתה נסגרו ובין חוטותיה התחילו חיי הרוח, חיי היהדות. אלפים ורכבות, זקנים ונערים, כלם,

בוגדים! הם לא יכרו לברוא להם הסכמה בין יהדותם ובין אנושיותם, בין רחובם היהודי ובין רחובם האחר; הם לא רצו ולא הפצו להשאר בין אחיהם הרצוצים והשבורים והנדכאים ויכרחו אל המחנה האחר. כל אשר שם — יפה ונעים וטוב הוא בעיניהם, כל אשר נכרי וזר הוא — מעריצים ומקדישים הם, וכל אשר להם הוא מגונה ומכער, כל הנושא עליו שם יהודי וצורה יהודית — הם מכזים ומנאצים. ובין הבוגדים הללו היוזקים על עמם ועברו מתהלכים בוגדים חדשים, בוגדים אשר שם התרבות היהודית על שפתם אבל רהוקה, רחוקה היא מכלוהיהם. כפיהם אמנם שלום ידברו ואל היהודים הנאמנים יפנו ונשבעים הם, שאינם רוצים להרוס ולנתוש, להחריב ולהכרית, אבל בקרבם ישימו ארכם. למעמסה עליהם הוא עול היהדות, מכזים אותה ואת אוצרותיה, אותה ואת שפתה, אותה ואת קדשיה, ועל חרכנה רוצים הם לבנות את "יהדותם" הם, יהדות חדשה, יהדות שתתהיל מעבשו וכודאי תגמר בעוד מעט, עוד מעט...

ופה מתחילה המלחמה הנוראה מבית ומחוץ. כל המסתכל בעינים הודרות אל הנעשה בתוך העם העברי רואה, שמלחמתנו עבשו הוא מלחמה לחיים ולמות. ההתבוללות השפלה בכל מוכנה, ההתבוללות הישנה, שתחלתה כבבל, באותם היהודים, שלקחו להם נשים נכריות ויאמרו: "הבה נתיה ככל הגוים", ההתבוללות, שבסיסה ותכנה אחרים הם ככל המקומות ובכל הזמנים, אלא שבכל פעם היא משנה את טעמה, אתמול תבעה תקונים ברת להחזיקה, היום

כלם ישבו על הספרים העבים, התורה והנביאים, התלמוד ומפרשיו ועל כל אותם המטמונים הרוחניים, שיצרנו במשך אלפי שנים, וילמדו בהם, ויהנו בהם, ויוציאו בהם את רוחם ואת נשמתם. וכל היהודים, מכל הזמנים ומכל הארצות, הרגישו את עצמם כשרשרת אחת גדולה וארכה, שרשרת, שתאלתה אברהם אבינו ואת אחריתה מי יודע. וכתוך העולם היהודי המיוחד הזה נהיתה נשמתנו היהודית חוקה ועצומה, חוקה מצור ועזה מכרול עשת. ובשעת צרה ומצוקה עמדנו כבה ענקים על שדה הקטל, להגן על נשמתנו. שחיטות, הריגות, שוד, גרוש, אכזריות ושרפות — זאנחנו מגינים על יהדותנו. במאכלת תקועה עמוק עמוק בלב, כגופות, שנשרקו במסרקות כרזל, כפצעים שותתים דם ולפעמים גם בתוך שלהבת אש כוערת עמדנו ונצעק "שמע ישראל!"

אבל הימים האלה עברו. הם שיכיב כבר אל העבר, העבר הרחוק. חומות הגייתה נהרסו ויפלו זה כבר. צעירינו ראו עולם אחר וחיים אחרים, "עתים חדשות, צפרים חדשות". רק זער שכ, זער שם נשאר, "שבילים בודרות", היושבים בתוך בתי המדרש ונהנים לאורה הגנוז של התרבות העברית המקורית. אבל אלפים ורכבות התרחקו מן החיים האלו מרחק רב וככל הם נעוריהם התנפלו בזרועות החיים החדשים. ספרים חדשים, פרובלמות חדשות, שאלות חדשות ותרבות חדשה — והמלחמה הולכת חלך וקשה, כי מלכד האויב אשר מחוץ ישנו גם אויב מכפנים!

פיריטון.

כבוד התורה.

ראה ראיתי בפעם הראשונה בהיותי נער קטן בן עשר שנים, ביום קיץ חם. שמש המזו צרבה ככבשן. אני והשעה ילדים, בני בעלי בתים, ישבנו בחדר מלמדנו ר' משה איסר. הרבי מר-הנפש וטוב-הלכב התחיל בקול עצב בדברו את הפסוק "קול ברמה נשמע, נהי בכי המרורים, רחל מבכה על בניה".

עוד המלים בפיו וצלצול בלי-זמר החריש את אזנינו ולפי שלא היו מנגנים במקומנו וחתונת לא היו חזיון נפרץ שם, היה קול המוזיקה דבר חדש ומפליא אצלנו. התשוקה לראות את "בלי הזמר" נברה על מורא הרבי וכלנו קפצנו ממקומנו, לגשת אל החלון, לראות את המחזה. עשרה מנגנים בכלי זמר שונים, עובדים על כל הכלים. הכרחן הישיש נחום העור נהוג בידי יהודי גבה הקומה ורוח, ששמש בחבל הכנגנים בתוד מצלצל, הלך כראשם ומאחריהם עברה מרכבה בבורה רתומה לשני סוסים ובה ישב יהודי רע-המראה ולשמאלו ישב בחור כבן מ"ו שנה ופניו חורים.

"החתן", קראה הרבנית, שהציעה סתחלון השני.

איני יודע מדוע, חום וקור עברו בנופו בשמעי את המלים האלה. היתה זה מתוך קנאה או מיראת הרוממות מפני העלוי הצעיר, ה"כלי הספואר"?

בשבת ראיתי את העלוי עומד אצל הנביר עטף במלית גדולה ויוקרה ועמרה כסף רחבה על ראשו. והנשים השקיפו בעד האשנבים ונענעו כראשיהן ושפתותיהן נעות: רבש"ע, כרך את כל בנות ישראל בכנים הגונים באלה, בעליויים ו!

ככל שעה התפלה לא הסרותי את עיני מעל העלוי. כמו הפצתי למצוא בפניו את מקור גדולתו, הפצתי לדעת מהו סוד העלויות. אך עמלי היה לריק רק חורות, תמימות וחלשות, זהו כל מה שנליתי בפניו. עברו שנים רבות ולא ראיתי עוד.

*

עוד הפעם יום קיץ חם ואני יושב אצל שלחן שקוע בעבודתי וכותב בשכיל המערכת לדפוס. פהאם נשמע קול עב מאחורי: "קנה אדוני הפוח, אגם, אפרה נא פרוטה!"

לא חרשה היא באזני לשמוע את הפזמון הזה. אבל הקול הגם העירני מהגיוני ופניתי את ראשי, לראות מי הוא המדבר אלי. זקן אשר שיבה זרקה בו, כפוף ושחוח, ראו עיני. בשמאלו טטה, שעליו נשען גופו הרפה ובימינו סל כבד מלא פרי עץ.

אחרי המרכבה הזאת עברה מרכבה שניה ובה ישבה אם החתן ואשה אחרה. אחרי כן עברו עוד מרכבות מלאות מחנהים ושושבינים.

"הכלי-זמרים יצאו לקראת החתן והמחתנים", הסביר לנו הרבי, באשר חלפו המרכבות אל מול שוק העיר ולא ראינון עוד. "כן, ילדים, הוסיף הרבי, כן, זהו כבוד התורה! למרו היטב ותצליחו במהו ונגם את אבותיכם יובילו בכבוד במרכבות אל חתונותיכם". אף שהיינו ילדים היה להמלים "כבוד" ו"מרכבות" חן מיוחד בעינינו והקשבנו רב קשב, לשמוע מה יוסף הרבי לספר לנו.

"הידעתם ילדים מי הוא החתן?" הוסיף הרבי. "זהו העלוי מוואשלישק, אביו הוא אופה עני ובנו החתן הוא עלוי והנביר לוקחו לחתן לו". והרבנית, אשה קטנה וצנומה, מיבת לב, בשמעה את המלים האחרונות, לחצה את יונקה יוסלי אל לבה ואנחה קשה נפלטה מנגונה. זאת היה מין הפלה, שנשלחה לשמים, כי גם יוסלי שלה המוצץ דמה יובה לכך. החפלה קדושה ורמה ביותר לכטאה במלים. "החדעו ילדים מה זה עלוי?" שאל הרבי ועיניו נוצצו. עלוי הוא למדן נפלא, שלא כדרך הטבע. הראיתם את הבחור הכחוש? הוא עלוי. בקי הוא בכל הש"ס והפוסקים, וכל הגאונים אמרו עליו, כי הוא "כלי מפואר".

חבל כל גדולי החכמים והסופרים והעסקנים הנודעים. הקונגרס לא יתעסק כלל בשאלות קולטוריות מפשטות, אלא ביצירת הסתדרות רחכה להפצת החנוך העברי, הדבור העברי והספרות העברית.

ענינים מדיניים.

לחג יובל ששים השנה. כיום השני לחדש דצמבר הגיע חגיגת שנת היובל של כל עמי אוסטריא בהמלא ששים שנה ליום עלות הקיסר על בסא מלכותו, למרום קצו. שני דורות עברו מן היום הוא דורות רבי השנויים והחליפות בכל ארצות הכל וגם באוסטריא, סערות עצומות סערו בראשית מלכות הקיסר הזה מבית ואח"כ מחוץ וכל אחת ואחת היה ככחה להפוך את הממלכה ולהעבירה מן העולם עד אשר גם מקומה לא יהיה נכר, כאשר איננה ממלכה מבעית ולא לאימית. והממלכה כפרע איתן כלב ים כל ימים בכל שאון הגלים המכים בו. זה כחי של המושל חכם-הלב ורב-העוז, אשר כימי נעוריו והר דורו הקיסר פֶרְדינַנד על כסאו, כאשר לא יכול עמוד בכל הסערות ומסר את המלוכה לו, לנער בן י"ח שנה. והוא משל בתבונה ובמתנות ושם כל המעקשים למישור. מיד בראשית מלכותו היה מעשהו הראשון ליסד ביה-מועצת העם ולתת לעם חרות אורחים, במחון האיש, חרות האספות והדפוס וחרות האכרים, שהיו עבדי עולם לבעלי האחוות. רוח הריאקציה גברה עוד הפעם וכמלה הרבה מן הזכיות, שזכה הקיסר את עמיו. אבל מעט מעט השיב הקיסר את הכל. ולא רק שלא עמד למנשול על דרך ההתפתחות, אלא אדרבה הוא כמעט כפה את העמים לקבל את החרות, כמו שראינו כהנהגת זכות הכחירה הכללית והשוה. וכמה מתינות, כינה, צדק, עוז וכח השפעה נחוצה למושל אוסטריא להחזיק המיד את שווי-המשקל בין העמים המתקוממים ככל עת ועין האחד רעה כרעהו. ככל פעם שתתגבר המריבה נרמה, כי עתה אי-אפשר עוד לעשות פשר ביניהם. והקיסר ימצא בכל פעם דרך לצאת מן המבוכה. עתה בשנת היובל התעוררו עוד הפעם סערות מבית ומחוץ נגד הממלכה ובמנוחה הראויה לתמהון הולך לו המושל כדרבו הרגילה להשקט, לפשר ולהחזיק ביד חזקה את השלום. ואין ספק, שגם עתה יצליח להשיב הכל על מקומו ומהפכה, ששונאי הממלכה מכיה ומחויץ יקויה, לא תהיה. על כן כל עמי אוסטריא ומפלגותיה, הרוצים בקיום הממלכה הזאת, ירחשו להקיסר הישיש חבה כלי גבול ומתפללים בער אריכות ימיו ושלומו.

אנשים עשירים, המוציאים מאות ולפעמים אלפים ורכבות על כל מיני מותרות ונסיעות וטיוולים ומיני קשומ, לא יוציאו אף קשיטה פסולה לחתום על עתון עברי או ספר עברי לקנות — והם יודעים עברית! הרוב שבהם מטילים את עצמם בכל רמ"ח אבריהם ושם"ה ניריהם לתוך מ"מ שערי המומאה של המסחר, האינטיליגנציה מחזיקה בכשרונותיה ובכספה את הספריות הזרות ואת העתונים, האוכלים את ישראל בכל פה. ואלו המועטים והטובים שבקרבנו משתתפים עשרה יחד וחותרים על עתון אחר. היש להתפלא אם הספרות אינה פורחת, ואם ההוצאות מפסיקות את עבודתן בתחלתן ואם הסופרים גועים ברעב ומתנונים ומתנונים? ואם נוסדה "אחיאסף" והוצאות אחרות מי החזיק בהן, איה האלפים והרכבות, שנתנו להן? וככה אנחנו רואים פה ושם הסתדרויות שונות מפוררות ומפוררות. אגודות המורים, הוצאות ספרים ואורגנים, "חובבי שפת עבר", "עבריה" ועוד, שכל אחת מהן מוכרחת לפעול מעט מאד, מעט — ביחס לאותה הסכנה הנוראה הנשקפת מהיין, ביחס לאותו הרוב השכול השואף לפרפנו... הגיעה איפוא השעה, שכל ההסתדרויות הללו תתאחדנה, הגיעה איפוא השעה, שכל הנחלים על שבר עמם יתנו יד איש לאחיו, ותקרב עצם אל עצם והסתדרות אחת תקום, הסתדרות, שכראשה יעמדו אנשי שם ונשואי פנים, הסתדרות שתדפוק בכל כחה ועצמתה על לבות אהינו, לעוררם למעשה ולפעולה, הסתדרות שתוכל למצוא את האמצעים ואת המקורות הנחוצים להחזקת החנוך העברי והפצתו, לבריאת הארגנים הספרותיים והתעמולתיים, כדי שתכרא מצד אחד האפשרות לסופרינו להקדיש את עצמם לספרות העברית וכדי להגדיל בקרב הקהל את ההתענינות לספרות זו, הסתדרות, שתשמור על קנינינו ועל חביתנו הישנה ועל היין המשומר שלנו ותוסיף עוד טפות של יין חדש, עוד חוליות חוליות, שתהיינה המשך לשרשרתנו הארכה.

יצירת הסתדרות כזו — זאת היא עבודת הקונגרס העברי הבא, קונגרס, שאליו יתאספו סופרינו וכל טובי בנינו מכל ארצות גלותנו, קונגרס שיוסיף לאותם הלוחמים אמיצי הלב העומדים בקשרי המלחמה בעד הנשמה העברית כח ואמץ, להלחם בכל תקף ועז, להלחם ולהלחם, כי במלחמה כהנו וע"י המלחמה נצחוננו... צכי שרפשוין.

הערה: הקונגרס אינו נקרא ע"י "סיני", כי אם ע"י הסתדרויות עבריות אחרות וכו' יקחו

הוא מדברת בשם הקוסמופוליטיות, מחר בשם המוציאאיות ומחרתים בשם העתקת התורה לשם "חזק. היהדות" — ההתבוללות הזאת ציערת קדימה ותכנס כבר אל המרכזים היהודיים היותר גדולים והיא נוהלת מזועזעותינו אלפים ורכבות צעירים, הפונים ערף לנשמת העם ואם נשאר זער שם זער שם יהודים, אשר לבכות יהודיים רופקים בקרבם, אם נשאר עוד כאלה, הרואים מלכד לקיום עצמם ופת לחםם אשר לפיהם — גם לראגת האומה בכלל, אם ישנם כאלה, הנה פוזרים ומפוררים הם ועוברים את עבודתם כל אחד בפנתו המיוחדת, כל אחד בתוך חוגו וכל אחד ככחותיו המצערים. הנה החנוך העברי. אם אצל עמים אחרים היושבים על אדמתם וכל אחר בתוך עמו ואינם צריכים כל כך לחזק ותמיכה מחוץ, כי מדעת או שלא מדעת, כרצון או שלא כרצון הודרת הלאומיות לתוך נשמתו של הילד ומודונת עמה, כבית הספר ובבית, ברחוב ובשוק, בתיהתרון וכבית המקרא, בכל מקום ובכל שעה מצלצלת שפתו וכוללת תרבותו והיסטוריתו נקלמת במוחו מכל צער ושעל ובפיה מעיץ יענהו בן איוה עם הנהו — אם אצל אותם העמים נמצאים אנשים המקדישים את ממונם ואת איריאליהם לחנוך הדור הצעיר והעשירים מנרכים רכבות ותייהודים המתכוללים צולעים אחריהם או לפנייהם וממלאים את קפותיהם וכל העם פותח את ידו לרוחה; על אחת כמה וכמה שאנחנו היהודים בשארית כחותינו הרינו צריכים להלחם, שהילד הגדל ידע את עמו ואת שפתו ואת תולדותיו ולא יורק בפני אביו ולא יבוזה ולא יקללהו על מוצאו ועל גזעו; על אחת כמה וכמה, שהעם העברי, או יותר נכון: טובי העם העברי, צריכים להקדיש כחות לענין החשוב הזה, שבן תלויות עתידות קיום עמנו ומה אנחנו רואים? המלמדים עזובים לנפשם, מתים מיתה רוחנית מתוך בערות וחסר ידיעה, גועים גועה גופנית מהסר לחם לפיהם. והמורים גם הם עזובים לנפשם. הנה יצרו להם המורים הסתדרויות בארץ ישראל, באוסטריא, ברוסיא, ברומניא ובבולגריא ומי בא לעזרתם? הם בעצמם מוציאים את פרטותיהם האחרונות להשתלמות עצמם ולהפצת אותם הקנינים הרוחניים, שהם קניניו של העם העברי בלו, וכל יתר המנהיגים ו"הלוחמים" ישנים את שנתם ואין פושט יד לעזרת.

או למשל הספרות. בן כל עם, אם רק יודע הוא קרוא וכתוב, מרגיש, שחובה מוטלת עליו לקרוא והוא מהזיק בספרותו. הוא חותם על עתונים והוא קונה ספרים. ומה אנחנו רואים אצלנו?

ואת אשתי למוסקוא, שהיו לו שם עסקים גדולים ועשני לשהתף לו ולמנהל עסקיו, כי להיות רב מאסתי משנאתי ללחם חסד. העסקים היו טובים. כיום עסקתי במסחר ובערב בלמוד. כה עכרו שנים נעימות בגדולה ובכבוד עד שגרשו את היהודים ממוסקוא בשנת 1888. כמובן לא הכירו פני העלוי. העסקים וההון כלו כעשן ולא נשאר לי בלתי אם מקלי אשר בידו, לעכור בו את הים הגדול ולבקש לחמי בסל הזה".

כגמרו את דבריו השתלשלה רמעה מעל זקן הכסף. "אכל מדוע בחרת בסל, שאלתי, הלא היית יכול להיות רב או מו"ץ כאחת הקהלות פה ולחיות בכבוד?" "ככבוד!" לעג הזקן ונאנח. "על כל שונאי ציון בכבוד כזה, שיש פה לרבנים! התורה שפלה ויודעיה בזוים, בושה לאיש להגיד פה, כי בן תורה הוא. אם ידעו כי בן תורה הוא יכבדוהו בהאר שנוור. אך למה זה נדבר ביהודים, הם עם קדוש!" עוד דבר הפצתי לשאלו, אבל הוא קם ואחז בסלו והושיט לי ידו והזהירני: "זכור אל תשכח ירדתי מה שהבטחתי, לבלי הזכיר שמי וכשרם שמתו לבי לדבריו כבר היה מעכר הרלה. י. ז. וונדרובסקי.

"בן, אני לך, הייתי חתן הגביר ר". "העלוי?" קראתי בתמהון. "עלוי, או לא עלוי", ענה הזקן ופניו אדמו, "איזה חלוק? אין זה יחוס גדול באמריקה, ואולי חרפה. אכל איך הכרתיני?" "כי גם אני ילד ראזאנקא", ענית. "ה-ם, ה-ם, נמגס הזקן, בפעם הראשונה פגשתי במכיר. עד כה לא מצאתי איש ממכירי בארץ הזאת ושמתהי כזה".

אני הכינותי מדוע שמת, שלא מצא שום מכיר עד כה וע"כ הייתי כמכוכה. הזקן החליק את זקנו הלבן ואמר כהכיסו ישר אל פני: אנא שכח נא, כי נפגשנו. הלא סופר עתה כעתונים, כודאי תקח ממני חמ"י, לכתוב איזה דבר, הבטיחני עב"פ, לבלי הזכיר שמי ושם חותני. איני רוצה שיאנחו עלי כרחמנות ויאמרו חכל; איני רוצה! אני הכמתהו והוא נרגע. "התואיל כשוכך להגיד לי כאיזה אופן מלמלת לארץ הזהב?" "בן, אספר בקצור. נער מסכן הייתי ואמרו עליו, שאני עלוי והגביר שלכם בחר כי, להיות חתן לו. הוא שלם סכום הגון לאכי, נתן נדן לשתי אחיותי ואותו הוליד כמרכבה לעירו בתתו לי שני אלפי רובל נדן, הוא התכבר כי, כשנה אחרי החתונה שלח אותי

"קנה דכד, ארוני", הוסיף הזקן ופניו הקמומים וזקנו הלבן העירו כי רגשי ככוד ובקשהי ממנו לשכת לנוח מעט. "אמנם טוב לנוח מעט", ענה הזקן כהעמידו את סלו, "אכל עוד מעט ויעכור היום ואני לא פדית עוד אף פרומט" הגשתי לו כסא וישב על קצהו ונאנח. האנחה חדרה עמוק אל הוך לבי. "הזה ימים רכים אתה כארץ הזאת?" שאלתיו כהכיסו אל פניו החורים והרלים. "זה שנים אחרות", ענה כפשמו ורועו הימנית, שנשא כה כל היום את הסל. איזה חשק, שלא ידעתי שחרו, אלצני להכנס עמו כדברים ובחזרות שאלתיו: "מאין אתה, זקני?" "מאין? התרמה כי יורע אני? הרי יהודי אני ואיזה יהודי יכול להגיד מאין הוא? יהודי גולד כעיר פלונית, גרל בעיר אחרת, נשא אשה כעיר שלישית, נכתב בעיר רביעית ודר בעיר חמישית ואתה לך מצא מאיזו עיר הוא! וכן גם אני. נולדתי בפלך גרודנא, נשאתי אשה כפ"ך ווילנא בעירה ראזאנקא, דרתי במוסקוא וסוהכ אני את הסל פה כניוורק. זעה קרה כסהני. עתה הכרתי כקוי פניו את העלוי בן ש"ז שנה ונם קולו נכר. "נשאת אשה בראזאנקא?" שאלתי. "התוכל להגיד לי אצל מי שרתת בתוך חתן?"

על המצפה

החזרת עמדה לישיבה

תהיה לנו איפא כטין אוטונומיה יהודית בחוץ לארץ, וזה לא במדינת י"א או י"א או י"א, כי אם במדינתה, אשר מטשלתה שוקדה תמיד להתבוללות היהודים ומכחישה את מציאת עם יהודי מעולם. האוטונומיה היהודית הראשונה תוסד באוסטריא החדשה, בכוסניא. אירוניה של ההיסטוריה! ליהודים במדינה הזאת תהיה זכות לבחור בפני עצמם את באי-כחם אל מועצת-המדינה ואיש לא יתערב בעניניהם. התבוללות היא בלתי אפשרית שם כלל. כי אי-אפשר להתבוללות יהודית רק בארץ שיש שם לאום שולט והוא רוצה לבלוע בקרכו את כל יתר יושבי הארץ ואחרי שהיהודים מעטים וחלשים הם בכל כרינה, הם הנם הראשונים למטיעה ולאברון בבטן העם המושל. ולא כן הרבר בכוסניא, שם אין לאום מושל. שלשת העמים היושבים שם הם כמעט כמדה שיה ואין מכריע נגד השני, ע"כ אין שום עם יכול לדרוש מן היהודים להכלע בתוכו. ולפי זה אין באמת ארץ מוכשרה לאוטונומיה יהודית בכוסניא, והממשלה לא יכלה לעשות אחרת, כי אם לקצוב ליהודים זכות אוטונומיה, כמו ליתר העמים היושבים שם. יבהיות יושבי הארץ נחלקים לפי הרות ולכל דת יש אוטונומיה נמורה לכל עניני החיים, אפשר גם ליהודים לשכלל את עניני קהלותיהם בכוסניא עד שתהרוב הזכות האוטונומית ככל פעם יותר עד שתגיע למדרגת האוטונומיה של המחמרים. שם אי-אפשר לכופ את המחמרים לשכות כיום א' ולחלל את שבהם הם, החל כיום ו', כמו שעושים ליהודים באוסטריא וכאונגרי. וכן מכרחה הממשלה לרנהג שם גם עם היהודים. שם אין לכופ את בני המחמרים לבקר כשכת שלהם את כתי-הספר של הממשלה. אין להזמין מחמדי לדין כשכתו, אין להאכילו מאכלות אסורים כצכא וככלל אין לנגוע בשום דבר קרוש לו. וכן תהיה הממשלה מוכרחה להתנהג שם גם עם היהודים, כי כשנאמר בחקי הארץ, להזהר כרגשי הדת של כל איש ואיש ואין דת שלמת שם הרי גם היהודים ככלל, אי אפשר בשום אופן להתנכל ולהכדיל אותם לרעה. לנזקנו אין יהודים רבים בארץ הזאת. אף שהיא בארץ-ישראל לענין שמירת אָפיו של העם היהודי וזכותו, חמשים אלף היהודים, שנדרו כשנים האחרונות מנליציא וכאונגרי לאמריקה ולאשכנז, אלו נדרו לכוסניא היו סימרים שם קבוץ יהודים חשוב מאד תחת חקים ותנאים טובים, וזכות האוטונומיה, שזכו לה עתה רק השעת אלפים יהודים, היו יכולים לזכות בה מאה אלף יהודים. ומקום יש בארץ הזאת אף למיליון יהודים. כי הארץ גרולה כנגד ארץ ביהם ותחת שכניהם יושבים קרוב לשבע מיליון נפש אדם אין בכוסניא רק מיליון אחת. אפשר ליסד שם חרשת ומסחר במדה מרבה ולקשור קשרי מסחר עם כל ארצות המזרח. כי קרובות הן יותר מאשכנז, ביהם ואנגליא, הממלאות את המזרח במחוריתיהן. תחת לשלוח גולים יהודים לאמריקה ולאפריקה, לכלל ודאמאי הקטנה, הלא כוסניא קרובה ונוחה יותר ללי יהודים יש שם זכות אוטונומיה. — ונפלא הדבר שארץ כוסניא היא היתה לפני אלף שנה מדינה יהודית. כבר הוכיחו סופרים רבים, שבימי קיסרי ביצנץ נדרו רבים מיושבי קאוקז, כעלי דת יהודית כהכוזרים, לארץ כוסניא ומכחותיה ושם משלו זמן רב ועשו מלחמות עם הקיסרים היונים ומסחר רב היה להם עם איטליא ומסרד והמזרח. הם נודעו להסוברים בימים ההם בשם ח' ל' ז' ו' והיהודים קראו להם דרנים ולכוסניא קראו "ארץ ישראל". (ראה "המצפה" שנה ג' גליונות ט', י"ו ו"א). ובמדינה הזאת תוסד עתה האוטונומיה היהודית הראשונה. חזרה עמדה לישיבה.

בזכרו יתור מן היבלת.

"בזכרו יתור מן היבלת", כן התורה הנסיך בילוב, ראש ממשלת אשכנז, לפני מועצת הממלכה האשכנזית וכל צירי העם הודו לו. את כל עמו הגדול

זאת ראינו ככל החגיגות, שחננו כל העמים בכל המקומות באמת ובתמים, בלי שמץ חנופה, כי-אם מאהבה אמתיה. — גם אנו היהודים הרבה עלינו להודות לו. לא רק על חקי שווי-הזכויות, שזכינו להם גם כרוב ממלכות אירופה האחרות, כי אם יותר בעד אהבת השלום והצדק שלו, שפצל אותה גם על כל פקידיו ועמיו. והיא שעמדה לנו ככל הקנאה והשנאה, המתרגשים בכל עת לבלענו ולגזול משפחנו. אין ארץ רבת הסכנה ליהודים באוסטריא, העשירה כסמכוסים לאומיים וכל השנאה והמטשמה הנקבצות פה עלולות להשחיתנו, כהיותנו ע"פ צוררנינו האחרים בעד כל הקלה וצרה הבאה לעולם. ורק אהבת הצדק והשלום של הקיסר, הנחה גם על עושי דברו ע"פ רוב, תשמור עלינו. אם לא תמלא הממשלה את שווי-זכויותנו, הנתון לנו ע"פ החקים, לא תמושל ולא שרי מטשלתו חייבים ברבר, כי אם אנו בעצמנו, כן, אנחנו גרמנו לנו את כל הצרות, באשר לא דאנו אבותינו מעולם להתקבץ כמקום אחד עד שנוכל למעון מענת חוקה עכ"פ על גליל אחד, להיות עם מדינה, כי אם תמיד התפורו בכל עיר ובפר מנינים, מנינים, משפחות, משפחות. וכן תמיד גורל המועצ והחלש להדחות מפני החזקים מהם, להבלע מן הרוב. די לנו שיכולנו להתחזק בעת האחרונה, לתכוע זכויותנו המדיניות, למרות כל המכשולים העצומים וזה אי אפשר במדינה אחרת. לכן כל קהלות היהודים יערכו ביום ההוא תפלות וברכות על המושל בלי לכ ולבלי כל חנופה.

המבוכה באוסטריא. כיום ה' שכוע זה יתה הפרלמנט האוסטרי, לעסוק בענינים הנחוצים לממלכה. כשכוע הזה היתה מועצת המניסטריום המשוהה עם מניסטריום אוסטריים ואונגרים, להועץ ע"ד בריהות המסחר בין הממלכה וכן מדינות הכלקן. החליט, שלמרת הלעכה מריא בממלכתנו הציענה שתי הממשלות את הכרית, שנכרת בין אוסטריא-אונגרי ובין מריא, לפני הפרלמנטים בווינ ובכודפסט לקימה. — קלה התקוה שיוכל הפרלמנט להועץ כמנוחה עכ"פ בענינים הנחוצים. המסכוכים לא רק שלא נחלוש אלא שנהחוקו, הבארוך כינרש אינו האיש המוכשר לעשות פשרות ולהשפיע לשלום למען הכלל. כאוניכרסיטאות בווינ, כנראץ ובפראג היו כשכוע הזה מהלומות חרשות בין הסטודנטים. כווינ התנרו האיטלים כאשכנזים, כי בקשו להראות עברתם על השמטת הממשלה את יסוד האוניכרסיטה האיטלית. באקדחים ובמקלות של מהכת כאו אל היכל האוניכרסיטה וכאשר בקשו חבריהם האשכנזים להדפס, הכום ורצצו נלגלותיהם וגם ירו עליהם. י"ז סטודנטים נפצעו. הרקטור סגר את האוניכרסיטה. כנראץ היו מהלומות בין סטודנטים לאומיים ובין קלרקלים ובפראג בין אשכנזים ומשכים.

כמול הקונסטיטוציא בפרם. מלך פרם שלח כרוזים אל כל עמו, כי הוא בקש לקים הבטחתו, לצוות לאסוף פרלמנט שני כיום י"ד לחדש זה. אך גדולי העם והכהנים מנעוהו כאמרם, כי על פי הורת מחמד הקונסטיטוציא אסור נמור היא ובהיותו מלך טוב לא יתנגד אל העם והקונסטיטוציא בטלה. כן נוהגים בארצות המזרח, לרבר שקר וחנופה, אף שהשקר גלוי לכל. כי ידוע לכל, שהכהנים וחשובי העם בפרם דרשו תמיד את הקונסטיטוציא ורק כאונם חתמו על גלוי-הדעת, כי הקונסטיטוציא היא מהתנגדת לדת. באנגליא העירה מרמת המלך קצף גדול וגם רוסיא כועסת על המלך, שחלל הכמחתו, שהכטיח לשתי הממלכות בפירוש, כי יחדש את הפרלמנט. אנגליא לא תקרא מלחמה על פרם, אבל יכול תובל להציק לה כאופן פנינצי, כי פרם צריכה לכספה, ובאותה עת שכטל המלך את הקונסטיטוציא באה שמועה, כי המורדים במערב פרם נצחו את חיל המלך והניבו אוזו והעיר מכרים ביד המורדים. ע"פ ידיעות אחרונות השיב המלך אחר את הכדוז הנ"ל. כפי הנראה רמזו לו אנגליא והעם, כי מכינים הם את תרבותו.

הוכיח במקום הראוי על תאות הלוקסוס, שההפשט בתוכו מתוך עשר וכבוד. "תוכחתו, אמר הנסיך בילוב, ערוכה אל המעמדים הבינונים והנבוכים. חיי מותרות ולוקסוס היו כבר לאונם ככל עמנו. מדה כזאת אינה נאה לעם האשכנזי". כן הוכיח את העם, שהונו מתרבה בכל שנה ושנה בארכעה מיליארים לפי חשבוננו ושחמשה עשר מיליארים מונחים לו כקפות חסכון מאין מה לעשות בהם. — וכמה מיליארים יש ליהודים בקפות החסכון? וכמה מיליארים מתרבה הון עמנו בכל שנה ושנה? אין לנו שום חשבון על זה, אבל לא נשנה אם נחליט, שהון היהודים אינו מתרבה כלל. "והעכטה נזים רכים ואתה לא תעכט" לא נתקיים בנו למרות העין הרעה של צוררנינו, המכטיה עלינו כקנאה מיחידים אין להביא ראייה, אנחנו מן הכלל נדרב וכיחוד אל יהודי גלוציא דכרינו ערוכים. ככמה העשירו יהודי גלוציא בשנים האחרונות? המה נהדרלרו במיליונים רבות מאד בתקופה האחרונה. ומדוע תאות המותרות הולכה ורבה כהוכי? הגם אנחנו נחלנו עשר וכבוד? מדוע אין מעצור עוד למדה הרעה והמשחיתה הזאת ומדוע אין בלעדו "המצפה" שום מוכיח ומזהיר? ועוד הברל גדול יש בין ההנהגות כמותרות של האשכנזים ושל היהודים. כלוקסוס האשכנזי עושים האשכנזים עצבם עסקים טובים וכלוקסוס היהודי כגלוציא עושים רק נברים בחוץ לארץ עסקים יפים. העדיים הרבים של נשינו, כגדי המשי והצמר רכי המחיר ומעטי הערך, העורות היקרים, השמרייטלים של סוכל, הרתיים היקרים וכלי הבית המרהיבים, כלם מיכאים מחוץ לארץ ומיליונים אין מספר כסף יהודים, כסף דל, שנרכש כחרף נפש, מהכזבו ללא צרך להותנו ולנזקנו הכללי וגם לנזק המדינה הדלה, שאנו יושבים בה, שאינה רק מכניסה סחורה יגיע כפים ואינה מוציאה. בילוב ראה סכנה כמדה הזאת לעמו העשיר, העוכד ויוצר ומרויח וחוסך וצובר הון רב ושומף את כל העולם כסחורותיו, ועמנו אינו מוצא סכנה בכזבו כספו, הקנין האחד, שיש לו, לורים ורוכש לו כעדו רק דברים אוכרים, הפצים מהקלקלים, ופוחתים. וזאת עושה העם, החכם והנכון מכל העמים, העם הסוחר ומוכר, החי כחשכון ושהמספרים הם המציות חייו! העם, שכל הנעשה בעולם אינו שוה לו רק כשכיל חשבוננו הקר, אינו יודע לעולם חשבוננו הוא. והעם המוסרי, כעל המדות הטובות והחקים הטובים, שכל עקרם אינם רק התנכרות על שרירות הלב, אינו מתנכר על יצרו ואינו יורע מוסר השכל, שהשחצנות, אשר כאהבת המותרות, היתה תמיד סבה לקנאה ולשנאה ולרדיפות ככל הארצות, וככל הזמנים מצד העמים ואינו יודע להזהר. דכרינו והזהרותינו הלא לריק הם, מדה רעה השולטה בעם שלם, לא תוסר בדברים, אבל ידעו עכ"פ יחידי סגלה, היכולים לשים לב לדרכיהם, כי מדה משחיתה יש בקרכנו וכראותם את התוצאות הרעות, הדימות לקמסטרופה ממש, ידעו כמנו, כי אשמים אנחנו, כמו שהכיר זאת הנסיך בילוב כטרם באה הרעה.

פיליטון כטן.

מזל טוב לכם רבותי, כן נולד לנו! כלומר לאומתנו. בני ישראל כלי עין הרעה יפרו וישרצו וכו' ותמלא הארץ אותם. ער כה היו לנו אשכנזים בני דת משה, צרפתים בני דת משה, מדיארים כד"ס, פולנים כד"ס וכו' וכו' ומעתה יהיה לנו עוד שבט אחד ויקרא שמו כישראל, "עתומנים בני דת משה" (ראה מכתב מטורקיא בגליון הקודם). עוד נער קטן הוא עתומן זה וככנים אינו נחשב עוד, אבל מי זה נולד גדול? די לנו, כי הוא ילד כריא והוא הולך ומתפתח. אל תיראו, עתומן זה הקטן — גדול יהיה ובין אחים יפריא! ואם יוסיפו הנואשים לכזב במענותיהם, כי האומה הישראלית כבר זקנה ובלתה ולא יתחדשו עוד נעוריה, נקהה את שיניהם כהראותנו על כח הלידה שלה, הרי הוא יולדת כנים, אינה איפא זקנה כל כך!

ולא רק בנים יולדה אומתנו, כי אם גם בנות. ביחד עם עתומן נולדה ילדה האומה ושמה אי"ק"א, ילדה יפה ונעימה, בת זקונים. אדרבה, תהגדל ותתחנך בתוך אחיותיה הגדולות ממנה: כי"ח, אגורה אחים, אליאנץ, יק"א, ימ"א וציונות, אין להן להתייבש בה. ביחד נתנו התאמים החדשים על יד האומנה הנאמנה מרת טורקיא, כאחותם מרת ציונות. היא הגדלה והמפחם והיו להפארת לבית ישראל.

עם עני אנחנו, וכמו שעלינו לשאת את עינו ולחצנו ולברך על הרעה, כך עלינו לשאת גם את הברכה, שנתברכו בה העניים: "לעני בנים הרבה" ולברך על הטובה. איך אמרה אמי זקנתי? — אין רעה, ירבו ויפרו בני ישראל והזן מקרני ראמים עד בצי בנים וכלכל גם את ההאמים החדשים. רק דאוג אל הראגו. יש מי שירדגו בערנו. נתקים בנו מקרא שכתוב והיו כלבים אומניך ושרותיהם מניקוהיך. מי זה גדל לנו את האשכנזים בני דת משה ואת הפולנים בני דת משה ואת כל האחים בדי"ם? הלא מלכים ושרים ירים. והטורקים יגדלו את עתומן הקטן שלנו ואת אי"ק"א החיה. ולא רק זרים שאינם בני ברית דואגים בערנו, אלא גם זרים בני ברית רבים דואגים לגורלנו, אף מאלהן שכבר בגדו בנו ואין להם חלק בקניינו.

הרי אף אלה המואסים בכל הקולטורה שלנו, המבזים כל נחלת אבותינו, הכופרים בכל ערך רבושנו הרוחני — מיסדים לנו חברות קולטורה ומספיקים לנו בחמלה ספרות עברית. הרי אף אלה שאינם יודעים לשוננו, המלגלגים לכל יצירות הברותנו נקהלים לוועידת לשון וספרות יהודית וליסד לה הסתדרות. הרי אף אלה שאינם נוטלים כל חלק בחיי הצבור היהודי, אלה שגורל עם הוא בעיניהם, בגורל הכושים השחורים באפריקה, שוקדים להיות באי-כחנו בועדי העמים, לדבר בערנו ולדאוג לגורלנו. הרי אף אלה שאינם יודעים אף פסוק אחד בתורה ואין להם חלק ונחלה ברתנו מנהלים את קהלותינו ומתערכים בכל עינינו הורתנו ומושלים גם ברבנים ובשוכי"ם ובכתי הכנסה והמדרש. הרי אף נערים, שלא ישבו כלל על ספסל ביה"ס, לא קרו ולא שנו ולא שמשו ת"ח, מחוים דעה מבריעה בכל השאלות העומדות כרום עולמנו והחכמים והסופרים שלנו לא רק שאינם גוערים בהם, אלא זוחלים לפניהם על הקרקע ורנים לפניהם כדרדקי לפני רבם.

הנכם רואים רבותי, שכנים ובנות, מנהלים ומנהלות, דואגים ודואגות, משתדלים ומשתדלות, יועצים ויועצות, מפלגות והסתדרות אינם חסרים לנו ב"ה. ומה אנו חסרים? ישראל עם אחד חסר לנו, מנהל אחד חסר לנו, יועץ אחד חסר לנו, הסתדרות אחת כללית חסרה לנו.

מספרים על צדיק אחד, שהציקו לו בני עירה אחת והפצירו בו, שיחלצם מצרתם הגדולה, שכבר נלאו יצאתה. העירה והשדות והיערים אשר סביבותיהם הם נחלת נסיכה זקנה חשוכה בנים וכן אחיה רודה בכל אשר לה והוא נבל חסר לב ואכזרי מאד, הוא לוחץ את יהודי העירה ואינו מניח להם כל מחיה, הוא מיסרם ומענישם בכל יום. כבר נתדלדלו כלם ועוד ידו נמויה, לגרשם מעל אחוזתו ולקחת כל אשר להם. ימים רבים הלוא היהורים את הצדיק בבקשות, להתפלל בעדם והוא לא ענה יותר משיחיים, כדרכו בקדש: הש"י יושיע. אבל הש"י לא הושיע ומצוקת האמללים ודלוהם הורכות ונדלות מיום ליום והון הרשע החמסן הולך וגדול. פעם נמרו הנדבאים, שלא לתת עוד את צדיקם לפתם בשתי מליים, שלא יצאו מכיתו עד אשר ירחם עליהם ויהאמץ בתפלה, להביא ישועה שלמה לקהלת החלבאים. וכן היה. בערב אחד נדחקו אל הצדיק כל חשובי הקהלה ונלו לו מיד, שכבר הגיעו מים עד נפש ואין לשאת עוד והם יודעים שרק אל אחד יכול להושיעם ע"י צדיקו ואל נא ימנע עצמו מבקש רחמים. הצדיק בקש גם הפעם לפתורם באיו הכמחה, אך האנשים התאמצו להראותו, כי לא יעזבוהו הפעם

ולא יהנו לו מנוחה ויהי מה. הצדיק ראה את עצמו במצוקה וקם מעל כסאו וצעק בצועף ובקול גדול: מה אתם רוצים ממני עוי פנים? מה אתן לכם מפשים ומה אוכל עשות! האמללים נבעוהו והתחילו מגמגמים: הפריץ הרשע... "צאו מכיתי בזה הרגע ואלקים יזמין לכם פריצים רבים כאלה!" זאת היתה השוכת הצדיק המכרעת, שאין אחריה כלום. הנבאים נגשו והוציאו את האנשים בידם החזקה. והם יצאו ועיניהם זולגות דמעות והתחילו מתהרטים על הציקם לרובם עד שהכעיסוהו ופצל עליהם קללה ולא ברכה. כבר נואשו הדלים. אך לא עברו שלשה שבועות ולחצר הנסיכה הזקנה באו כל קרוביה, רודים ובני רודים, שארי בשר ושארות בשר, מחנה כבר מאד, שרא היה דעתם נוחה מהנהגת המושל היחיד, אף שבאמת הרבה זה כרשעתו את הון הזקנה, בחמסם ובגזל עניים. היורשים התקוטטו זה כזה וכלם יחד את המנהל הקידם. כל אחד דאג לעצמו וחטף ונגב מן הנכסים ומכר ושם בכיסו ומכלם לא היה אף מנהל אחד. אמנם כלם הציקו ליהודים, אבל הם דאגו, שהפריצים הרבים האלה יביאו בסהרה כליון חרוץ לנכס הנסיכה וכלם יצאו נקי מהם, אז הבינו, כי קלת הרבי ברכה היתה, לא עברה שנה והנסיכה משה מתוך צער ונכסיה נמכרו בפומבי וליהודים הוקל מיד.

קללת הצדיק הג"ל היא קללת אומתנו בזמן הזה, רבותי. המנהלים הרבים, שכל אחד מושך לצד אחר, ההסתדרות הרבות, הדרכים הרבות, היועצים הזרים, הבנים והבנות, הפרים והשורצים והזונים מאחרינו, הכוגדים הרואגים לצרכי הצבור, התישים הנעשים שומרי הון, הגנבים המתמנים לשומרי החקים, המתחפשים המתלהבים למוכחנינו, נושאי המסווה התוכעים משרות וכבודים — אלה הם מחריבינו. המ חמט.

מכתבים מערי המדינה.

קראקא. בישיבת מועצת הקהלה כיום א' שביע זה הציע היושב בראש נשיא הקהלה ד"ר מילעם, ליסד בעזבוני הד"ר ראפפורט דע פוראדא, שנתרבה ע"י פריו עד כה ליותר משמונים אקף כתר ובעזבוני משנה נשיא הקהלה מר הירש לנרא בית חולים לילדים חולי מחלות מתרבקות על יד ביה"ח היהודי לכבוד חג היובל של הקיסר במלאות ששים שנה למלכותו. — כיום 2 דצמבר החוג הקהלה חג היובל כדרשת הרה"ג ר' מאיר הכהן ראפפורט ראב"ד פה (לפנים אב"ד בליקאווא) בכיהכ"נ הישן.

משרנוביץ. אין מנוחה פה גם עכשו. ימי בחירה ממשמשים וכאים, ועמם נפשות סוערות, לבבות מרוגשת ודברים חמים ובווערים. שני מיני בחירות לפנינו: א) הבחירה ללשכת המסחר, ב) הבחירה לבית מועצות העיר. כמובן רוב יועצי המסחר הם יהודים ואעפ"כ היושב בראש בלשכת המסחר הוא המיד נוצרי אשכנזי, אמנם נוצרי חפשי כדעותיו — אבל נוצרי לשם נוי. לפיכך גם הרוח השורר בלשכה הזאת איננו כאשר צריך היה להיות... עכשו באו הלאומים ואמרו: "מן הרין הוא שראש הלשכה יקובל מן הרוכ, והרוכ הוא פה יהודים, אבל אם לא נרים יהודי למדרגה הזאת, ידע לכל הפחות הנוצרי, למי עליו להודות בעד הרמתו למעמד הזה. כן המה הדברים בנוגע לבחירת הלשכה. שונים הם לגמרי הדברים בנוגע לבחירת בית המועצות. שם היה לנו עד עכשו שמונה עשר יועץ יהודים, והיועצים האלה התאחדו המיד לקלוב לאומי אחד תחת הנהגת הרה"ג שטרוכר. הקלוב הזה עמד המיד בנייעה עם איזה קלוב אחר, ע"כ אפשר היה לו להגין בעד אנטרם היהודים. ועלינו עכשו לעמוד על המשמר ולראות, שכל יחסר חלילה אף אחד מהשמונה עשר. לראובינו יש לנו עכשו פה כבר מפלגה נוצרית-סוציאליה, והמפלגה הזאת תנסה צמח כפעם הראשונה את כחה נגרנו, ואם נשכ כפעם הזאת בחכוק ידים, או אם

נסכול רק למראה עין איזה פרוד כינונו, אז איי ואבוי לנו. לכן עלינו כעת הקשה הזאת ללכת שלובי זרוע, פה אחד ולב אחד תחת הנהגת הרה"ג שטרוכר ורק אז ננצח. אפ"ד.

מכתב מטורקיא.

קושטא. שאלת נכס הבשר בעיר הממלכה נפתרה בחיוב. הקצבים התחייבו לשלם את מס הבשר הכשר לקהלתנו כבתחלה. יש סכרא, כי הפרלמנט, שיפתח בסוף החדש הבא, יעשה סדרים גם כזה.

הקנרדטים העומדים על כחירת הרב הכולל הם: ר' חיים נחום (ממלא מקום הרב הכולל), ר' אברהם דאנון (חותנו, ראש כי"מ"ר הרבנים פה, ר' משה בן חביב חכמיאשי בברוסא, ר' חזקיה בן שבת יושע חכם-כאשי באלעפא, ר' רפאל בן שמעון חכם-כאשי כקאירו כמצרים. שלשה הראשונים קבלו את הקנרדטורה ומשני האחרונים עוד לא בא מענה, ועד הרבנים פה שלחו מלגרטת אל הרה"ג ר' חזקיה בן שבת יושע בשאלה, אם יאות לעלות לירושלים, להיות שם ממלא מקום החכם-כאשי וראשון לציון.

בימים האלה יגיע הלום המיליונר היהודי האנגלי מיר ערנסט קאסל, שיעמוד בראש בעלי הון אנגלים, להמציא הלוואה לממשלתנו סך מיליון ליטרא ומחצה (ל"ז מיליון כתר).

המניסטריום יושיב שני יהודים כסענאט המורקי (בית הארונים) כפקודת השולמן.

העתונים מודיעים פה ע"ד כהירות עורך הדין היהודי נסים מצליח כממירנא אל הפרלמנט. באחד הגליונות הקרובים אקרא בשמות את כל היהודים שנבחרו.

ענה שמענו את הידיעות המפרטות על אדות השוד, שקרה לאחינו יושבי בנרד כבבל. בגלל הברות החשמה והמליחה כמורקיא הגיעו לבגדר שלשה או ארבעה אנשים, שנתחייבו חובת גלות. המון אנשים התקבצו לפני בית האנשים לברכם ולשמיה בהם. הדבר הזה היה רע בעיני הנסונים אחר, הנומים אחרי השלטין הישן. הם הסתדרו תחת מסוה חברת גמילת חסדים ופעלו להסית את המון במחדשים. המון רב של חמשה אלפי איש התקבצו לפני ארמון הנציב והתרו בו, שאם תקים החשמה יהרגו את כל הנוצרים הנמצאים בעיר וביהודים יחלו. הנציב נסה להשקישם וצום ללכת איש לביתו ולשוב כיום השני. כל החניות ובתי המסחר היו סגורים והכל חדרו למקרים הבאים. מריחי העם לא המתינו לשעה הנוערה והחדו לפרוע פרעות בעיר. הכו הכה ופצועו כארבעים יהודים ושדרו בתי מסחר אחרים. הפחד היה גדול מאד. אך הודות לשר הצבא המצביא, שהציב כרחוב חיל רגלי ופרשים, שבה המנוחה על מכונת. בצהדים התיצבו כעשרים אקף איש לפני ארמון הנציב וקראו הנר נגד התקונים החדשים שנעשו במלוכה. הנציב הכתיחם, כי הריץ מלגרטת אל הממשלה ובעוד שני ימים יבא המענה, אז הפוזר המון הרב. ממחרת בא הדבר וחושי הקהלה אל הנציב וקראו הנר על שודריהם. כפי הנשמע העכירה הממשלה את הנציב מכנו ומנתה את שר הצבא המצביא, שהציל את העיר, לשלום כבגדר והמדינה.

בשעה האחרונה נודע לי, כי הרה"ג ר' חזקיה בן שבת יושע חכם-כאשי באלעפא, הודיע את מ"מ ראש הרבנים פה, כי נכון הוא לעלות לירושלים ולהבין את בחירה חכם-כאשי שם. ראש הרבנים הוריע את הדבר למניסטר שעל המשפטים ושעל הרשות וגם לנציב ירושלים, בינתים הגיעו שמועות מירושלים, כי הפולמוס גדול שם בין מפלגת הרב פאניזיל ובין מתנגדיו. יעקב פריחה.

מרחוב ומרחוק.

שוונות. לפי התקציב לפי שעה עד יולי, שהכניסה הממשלה האוסטרית אל בית הנכחים, תוציא בשנה הבאה 85 מיליוני כתר לבנין מסלות כרזל חדשים ושכלולם ושש מיליונים לשכלול קוי המלפון. להוצאות האלה, שאינן קבועות, תשתמש הממשלה במ"ד המיליונים, שנשארו מהשנה שעברה ועל השאר תקח הלואה חדשה. — כבלנד בית סרביא התחילו בשבת שעברה ברקים ורעמים כמו בקיץ. כאשר נשמע קול הרעם בגבול אונגן הסמוך קמו שם השערות על דבר יריות בארמון המלך ובן התהלכה שמועה בוויין, כי נרצח המלך ובל ביתו. — ו דצמבר תהיה העיר וויין עשויה באור נפלא, לכבוד חג הויבל שיפיעו מיליוני פנסי גז ואלקטרון. על פני כל הארמנות והמנדלים נראו צורות שונות של מאורות. גם נהר דונאי יהיה מואר. הוצאות מאורות הכבוד בלילה ההוא יעלו לבמה מיליונים ככל אוסטריא. — במצרים מכינים קנגרס מצרי, שיהיה בשווייץ. לדרוש שחרור מתחת סבלות אנגליא. — בפארזי הצליח חכם אחד לעשות אבני ספיר מהרכבת המתכיות אלומיניום ומגנזיום, וקשה להבדיל ביניהן ובין אבני ספיר טבעיות. — כאמריקה יש רופא מהולל ד"ר כול, שחלה מחלת הפרטן ונסה למות. פתאום חשק לשמוע קול זכרה. בשמעו את הזמרה התחיל להבריא והרופאים מקיפים להשיבו לאיתנו. — כנורוויגים נוסדה כתה דתית, ישמנתה להעיר בקרב כל איש ואישה ממנה את רוח הקדש ולגרש את רוח הרעה. הם מתהלכים כמשוגעים ומגממים טלים אי-מובנת בשפותיהם. רבים מהם יצאו מדעתם ואחד הרג נפש בהתלרבותו. — בבוריסלב כגליציא פרצה שוב תכערה בכאר נפט. האיש התפשטה אל כורות אחרים ואכלה גם בתים. האיש הוצתה בידי אדם. — בבית העליון באנגליא החלט ע"פ הצעת שר הצבא דורד רוברס, לדרוש לכונן חיל יבשה קבוע באנגליא של מיליון איש. למען יוכל עמוד נגד חיל אשכנזי אם יצליח להתפרץ בארץ. הממשלה מתנגדה לזה. עד כה לא היתה באנגליא חובת הצבא. — בערי איטליא וגם בסרעסס הפנינו הסטורנטים נגר לחץ אחיהם באוסטריא, שאין להם איפה ללמוד. — בננסין בחינא היתה מלחמה בחוצות, אנשי ח"ל נמלטו.

לפי סררי הבחירות, כל אדם היודע קרוא וכתוב יש לו הזכות לבחור בעצמו ולא ע"י שליח. וכפי שרצון הממשלה הוא לרבות את הבוחרים היהודים, כי המה נאמנים לה. הודיע המניסטר אנדרשי — כפי הודעת הא.ל. יוד. צייטונג — כי גם יהודי, שאינו יודע לכתוב בלשון אחרת רק בשפת עבר, יזכה בזכות הנ"ל וגם בזכות בחירה כפולה. ישנם כפרלמנט אנשים הדורשים לשנות את הפרט הזה, אבל המניסטר עומד על דעתו.

נפט. בחברת האיניזירים האוסטריים רדש האיניזיר ליינוועכער על אדות מעינות הנפט בגליציא. מאין התהיה הנפט כבמין ראמטה? על זאת יענו חוקרי האדמה, כי מוצאו מפני חיות הים הגדולות במקומות שהיה שם ים בזמן קדום מאד. הדורש הוכיח את ממשלתנו, שאינה משתמשה בנפט הנס אשר בגליציא להסכת אניות המלחמה, אף שהוא טוב יותר מפחמי אבן, והיא מוציאה שלש מיליונים בכל שנה להביא פחם אנגלי. הכסף הזה היה יכול להשאר בגליציא ובקפת הממשלה.

קראים שאינם מתאחים. שמונה סטודנטים יהודים ברוסיה, שלא יכלו להכנס אל הפוליטכניק מפני רגבלת מספר היהודים, בקשו להערים, לקבל עליהם דת הקראים, שיש להם זכויות אזרחיים נמורים. לזאת שלחו בקשה אל חכם הקראים בפטרבורג, לקבלם אל כנסית דתו. שלשה שבועות לא קבלו מענה. עתה בא המענה, כי הקראים עשו להם לחוס, שלא להכל גרים, לא מן הנוצרים ולא מן היהודים. "אונזער לעבען" מעיר על זה, כי מקרים כאלה כבר קרו הרבה והקראים כאמת נוהגים, שלא להכל גרים. כי הם יראים, שאם יתרבה מספרם יאכדו את שווי הזכות, שנתן להם ניקולאי הראשון מפני טעום מספרם במצאו להם זכות. שהם לא היו בא"י בשעת צליבת הנוצרי.

האב אינגנציוס. בלנדון מת הכהן דנצרי יוסף ליצטסטר לון, המכונה פאטר אינגנציוס. הוא היה נוצרי נפלא. אדוק היה באמונתו וחביב בין עמו הנוצרי ובכל זאת היה אוהב ישראל אהבה עזה. ולא רק את ישראל אהב, כי גם את היהדות ובכל לבבו האמין, כי ישראל, לא רק הקרמון, כי גם היהודים בזמן הזה. הם העם הנבחר. אמרו עליו, כי הוא יותר יהודי מאיזה רב בי צראל. באמונה שלמה האמין בעתיד גדול מאד לישראל. וע"כ השתוסס לראות, שיסימו ישראל את כל מצות התורה ושנא תכלית שנאה את היהודים עוזבי התורה ואת חכמי הנוצרים המהללים קדושת התנ"ך ומרוב אהבתו את היהדות לא יכול התאפק מלקים איזו מצות. אעפ"י שידע כי הנכרים פטורים מהן, כן קבע מזוזות על פתח ביתו ובית המנזר ונשק להן. בקר את בתי רכנסת והשתחווה אל ספר התורה. סמוך למסתו תלו תפילין, לזכור בהם את מצות ה'. מאד התנגד למעשי המיסיונרים המסיתים יהודים להיות נוצרים. לפי דעתו הרשיעו לעשות. כי אלקים רוצה שיחזיקו היהודים בתורתם. מובן מאליו כי שמח מאד בציונות, כי ראה בה התחלת הגאולה וקיום הכשתת הנביאים. כתפלתו התפלל תמיד על גאולת היהודים.

ברכות הקהלות להקיסר. ביום כ"ו להיז יבאו צירי כל הקהלות היהודיות בערים הראשיות מכל מדינה ומדינה לכרך את הקיסר למלאות ששים שנה למלכותו.

העומד בדבורו. פולוני עמד בדבורו. הוא התרה ביהודים בתחלה, שאם יצא מתנגדו המנלה חרפתו, זכאי מבי"ד או ינסום בכל היהודים. כידוע כבר פחדו השופטים המשכעים היהודים וחזבו את לנדיעל. אף שידעו כי צדיק הוא כריכו. עתה כאשר בטל ביה"ד העליון את משפט היהודים, ששפטו באונס, עמד פולוני בדבורו ועשה נקם ביהודים. ביישיבת הפרלמנט קסרג על היהודים כהמן שני. את תורת שונאי האנטישמיות הווינים קבל במלואה והורה אותה את העם האינזירי. כי המפלגה הרמקרטית והסוציאליט עוכדות במסוות זרות לתועלת הדת היהודית. כחיבון סממיסטי רצה להוכיח, כי אע"פ שאין כבודסמט רק טאטים אלה יהודים, ומספרם פחות מרביעית כל מספר יושביה, הם מושלים בעיר, כי רוב יועצי דעיר מהם. לכן כל השחתת המדות, כל נבלה ושערוריה נעשות בעיר הממלכה. כעוד אשר משער אחד יוצאים אונגרים

שובים לחוץ לראץ נכנסים משער אחר אלמנטים רזים ומזיקים והם ימשלו בארץ. אם נחשה, עוד מעט ותחדל בודפסס מהיות עיר אונגריה. והיושב בראש האנטישמית ראקובסקי לא נתן לשום אדם לענות את המספרני. — פולוני מוסר עתה מספרה אנטישמית חדשה.

עלילה. בעיר גורומישיה בליטא תבע בעד בית יהודי מנוצרי בעל אבסניא, שדר בביתו, שיעתק משכנו. יען אינו משלם שכר דירה. כאשר לא עשה רצונו קם ריב כיניהם. יהודים אחרים נתקצו והנוצרי צעק לעזרה כי היהודים עושים פגרים בביתו, כאשר באו שוטרים אמר להם הנוצרי, כי בזו היהודים 171 רובל מאורנו וקדעו תמונה קדושה. העלילה הועילה ותשעה יהודים נכלאו.

השולטן החדש והיהודים במרוקא. (הודעה מהלשכה הברלינית של האליאנס) נשיא הועדה-מרכזי של האליאנס. מר נרסיס לעוועץ, פנה ע"י מר סורוס, ראש הקהלה היהודית במרסש ואחד מנכבדי אחינו בדרום מרוקא, במכתב להוויזר הגדול של השולטן החדש מולא חאפיד וכקש את עזרתו לפתיחת בתי-הספר של האליאנס במרסש. שננסרו בעת המהומות, שהיו בעת האחרונה. גם כפש ממנו לבטל את הגזרות הקשות שגזרו על היהודים. ע"ז ענה הוויזר-הגדול: הגני מתכבד לאשר את קבלת מכתבו מיום 16 לחדש זה. שמתי את לבי אל כל הדברים שכתב לי ונעים לי להגיד, כי אינני כלל הנאי, כמו שמתארת אותי העתונות האירפית. חפץ אני, כי ינתן שוויוניות נמור לכל הנתינים הנאמנים, בלי הבדל גזע ודת. במח נודע לכבודו כינתים, כי מיר אחרי שובי הנה עשייתי את כל הדרוש. להשיב את הגזרות המגבילות, שנגזרו על היהודים בזמן האחרון. וזהר הזה, תודה לאל, הצליח בידי. היהודים חיים עתה במנוחה שלמה ושלום בסווח להם בעיר העריכים כמו בהנימו. רשאים הם לנעול את מנעליהם ולרכוב על סוסים. כל מה שנאסר עליהם עד בה רשאים הם לעשות עתה בחפש נמור. מטוים אנחנו, כי יהיו תמיד שבעי רצון. כי בנוגע לפתיחת בתי-הספרם יוכל כ" להיות בסווח, כי אעזור בכל יכלתי למורים, שתשלחו הנה. להקל את הפתיחה. עלי להגיד לו גם, כי שמח אנכי מאד על בתי-ספרם בארצנו ומקויר מאד תמיד את הלמודים והחנוך, שמקבלים ילדי היהודים שם. ידוע לי, כי בהם שואפים רק דברים ולפתח את הרוח המוסרי של החניכים ולהורותם הגות הכבוד לכל האמונות. מר קורקוס יניד לכבודו, כי תיבף אחרי קבלי את מכתבו קראתי לפסידי העיר מרקש וסביבתה ופקדתי עליהם במעמד מר קורקוס. לבלי ננוע לרעה ביהודים ולתמוך בבתי-ספרם. ירשה לי בבודו את הבשחת רגשי-הכבוד מצדי. סי מאדאני על מע צואר על גלואי, הוויזר הגדול.

פרופסור יהודי בפטרבורג. המורה הבלתי קבוע בבית הלמוד הגבוה למכניק בפטרבורג נתמנה לפרופסור קבוע. הרבר מתמיה עתה כהיות המניסטר לתנוך שווארי נסוג אחור, המרחים נשים ויהודים מבתי הלמוד הגבוהים.

אין ארץ ליטא. כאספת הארציים, שהיתה בלנדון נודע, כי הארץ, ששלח ועד הארציים לתור אותה בצפון אפריקה לתכלית עשיתה למדינה יהודית. אינה מוכשרה לישוב יהודי. ימ"א משכה איפא ידיה מן הארץ והיא ותכש ארץ אחרת.

סוף השקר. בנליון ה-טאנבלאט' מיום ג' ש"ז נדפסה הכחשת הד"ר הילפשטיין בדבר השקר, שנתפרסם בטאנבלאט, כי מר פילצר רדש בוועידת הציונים בסרגוב, להכריז קונס על "המצפה". הד"ר הילפשטיין, בתור יושב בראש באספה ההיי. מודיע ע"פ הפרטיכל הססנוגרפי, כי מר פילצר לא הציע הצעה כזאת וגם לא דבר דברים כאלה, רק הציע להודיע שאין "המצפה" עתון רשמי ואין המפלגה אחראית בעדו. אין איפא כל יסוד להדבה, ובכל זאת טרח העורך בהערותו להחליש את כח ההכחשה הרבה יש להעיר, אבל קץ יהי!

עצה טובה. הא.ב. תן לי המפתח ואפתח את החנות. — ה.ב. ממשמש בכיסוי וקירא: אוי לי, אבתי את המפתח. — הא.ב. הני, לא תצלה לבל, כמה אפרח את החנות? — ה.ב. אין בל רע, בתוך החנות ישנו מפתח ימי כזה.

משה הספרות והמרים.

תלדות אנשי שם בקראקא.

משנות המאה השלישית ועד הזמן האחרון

מאת
ה. וועטשטיין
(המשך מגילון 45)

„משה נבאי“, שהיה חוהנו של הישיש ר' חיים כ"ר ליזר פייבלש ומוכא למעלה (וכן במקומות אחרים בספרי העדה של העיר קראקא) בלי שום תואר הכבוד „מהר"ר" או „הר"ר“, „ר“, „בט“, „ביאם בשם העצם והכנוי בלבד, היה נכרא רבה, נכר כנוכרין, גדול מרבן שמו: פרנס, טהול, משורר ו„נודע שמו בשערים“, ונפטר פה בשנת ש"ס, כאשר יעידו הדברים הנאים להלן החרותים על מצבתו. וז"ל:

לפרט מיתת צדיק
מכפר: מש ער אמ¹
מעשיו שיפר²: פתנס
ועניו היה: לעניים
נתן כחיה: כקי בכ"ר
ספרים: גם מל את
עריה בשרים: ושר
כשירים: נודע שמו
כשערים: משה בר
מרדכי ז"ל יום ה' כ"א³
ס"ש⁴ ה' נ' צ' ב' ה'⁵.

לא מעט ירחב לב ויתגוררו רעיונות למקרא המצבה, למראה המרהיב עין הזה, כי בעוד שבדורנו בושים „לומדים“ לעסוק בהנ"ך ובעמים במצות למוד לשוננו הקדושה, שהננו נזהרים עליה בעל מצוה חמורה (ברכרי הרמב"ם על: „היה זהיר במצוה קלה כבחמורה“) וכוהכי עברית, מליצהושיה, נכזים בעיניהם נמאסים, הנה בימים ההם, בימי דורו ובעיר מושבו של הרמ"א, שנו באהבת המקרא, השפה והפיוט ועסקו גם גברו בהם חיל מנהיגים, טוהלים, צדיקים, גדולי הורה, כעלי הריסין, אנשים של צורה, אשר שמם היה נודע בשערים, ויהי להם ולבניהם אחריהם, לכניט מופלגים כהלמוד ופוסקים, אשר עמדו בצותא חרא ובמחיצה אחת עם נאונים, פרנטי הדור (כאשר נוכח להלן), תואר „משורר“ או „כקי נכ"ר ספרים“ עווד לכבוד ותפארתה, להתמר ולרגול בו, להקרא ולהכתב זה זכרון כמצבה או כפנקס עד רור אחרון על עפר יקים. אמרת „או כפנקס“, כי כיוצא בזה אנחנו מוצאים גם כפנקס העדה והיינו כפנקס הח"ק נזכר למדן מופלג והוא „מהר"ר אלקנה כהר"ד נח“, יום כ"א סיון שצ"מ, כי היה „כעל מקרא אין כמותו“⁶. ולא עוד אלא שאותם הפרנסים, הלומדים הגדולים, חסידים ואנשי מעשה, מתקנים כשנת ש"א תקנה, שהלטידי החכרה „תלמוד הורה“ פה, ילמדו „לוח

¹ חיבת. מכפר. עולה בנימטריא. ש"ס. כתיבת. מש. שאחריה הכוללת שם הנפטר ושנת פטירתו, ורית של. ע"ד א"מ" הם. עטרת ראשי אבי מורי.
² שתי האותיות. מש. שם הנפטר ושנת פטירתו) הן ראשי התיבות. מעשיו שיפר.
³ כ' אב או כ' אכול.
⁴ כמצבה כתוב בפירוט כזה: „ש"ש. במים חתומה והמים היא קודם לש"ן.
⁵ כפנקס החיק דף מ"א ע"א נזכר ד"משה נבאי בזה"ל ונשמט ר' משה כר מרדכי ז"ל תנצביה.
⁶ ונשמט הישיש מהר"ר אלקנה כהר"ד נח בעל מקרא אין כמותו תנצביה יום ה' א"ך סיון. שצ"מ. כמותו כפנקס החיק דף ק"ה ע"כ, שנזכרו שם לפניו כמותו דף וכמותו עמוד נאטרים בפירוש באותה שנה. ובתואר „מהר"ר לא נזכר אלא למדן מופלג, רב או ריין. לפני עשרים וחמש שנה מתו פה בקראקא שני משבילים עברים, יראים ושלמים נוצרי אמונה ושומרי תורה כהלכתה. אחד שחבר ספרים על קירות העולם ועל מליצה ושר, ואחר שחבר ספר על תולדות רבני העיר וחכמיה, ושניהם כתבו מאמרים שונים ב„המגיד“ ליק. ובניהם אחריהם של שני הסופרים העברים, בנים לומדי תורה, בושים הם יואי לאותה בושה, כי אבותם עסקו כלשונונו ובספרותנו וחקרו חכרים באלה!

הפעלים כרי שירעו מהות לשון הקודש עבר הוה עתיד יחיד רבים נוכח נסתר שלימים חסרים כפולים וכן כל הגזרות והכנינים, והגאון המפורסם ר' יואל סירקש האב"ד ור"מ, בעל הב"ח, וכל כתי דין קבועים כאן נותנים כלם כיום כ"ה טבת שנה שצ"ח תוקף ועזו לאותה התקנה (וכן לתקנות טובות אחרות, שהן לפי רוחם ומעמם של המשבילים), פאר ובכור לאותם המתקנים וקוראים אותם כשם „מחוקקי הגאונים הקדמונים“⁷.

שני בניו ושלש בנות, רבי הערך, היו להמנהיג והטהול והמשורר ר' משה נבאי (א) האלוף המהולל, המהול המומחה ר' מרדכי, שהלך לעולמו יום ו' אייר שנת שנ"א⁸; (ב) האלוף הראש הקצין והנדיב ר' יחזקאל, שעסק והטך הרבה בצרבי צבור החוטרים והרוחנים ויהי לעזר בכפף להרפתת ספרים מועילים, דרושים ונחוצים, וישתתף בהוצאות הדפוס של המחזור (קראקא, שס"ה)⁹ וחמשה חומשי תורה עם פירושים שונים (קראקא, שט"ח)¹⁰ וארבעה חלקי שלחן ערוך עם הגהות הרמ"א (קראקא, שנ"ד) ויתחשב בין „שבעה טובי העיר“, „ראשי עם“, בין הגאונים ר' אברהם מייזלש, מחוהנו של הרמ"א, ור' פנחס הורכין, ניסו של זה האחרון, ויעש כחברתם תקנות חיטובות מאד לצרך שעה ודורות ויבוא עמהם חתום עליהן יום י"ג אב שנת שנ"ה¹¹ ויטה פה בהיותו זקן וישיש, יום כ"ה ניסן שפ"ב¹²; (ג) טרת עלה אשת ר' חיים כהמנהיג ונבאי צדקה ר' ליזר פייבלש, חותנו של הג"מ משה כ"ק, שמתה י"א בסלו שס"ה¹³; (ד) אשת האלוף ר' ישראל (כמהר"ר אברהם, דיין או רב), שנפטר ז' בסלו שס"ו¹⁴; (ה) טרת זעלדה אשת הדיין ר' אברהם עברל שור (כ"ר מרדכי), שנערר י"ח שבט שס"מ ואשתו הנזכרה — מ"ז סיון שפ"ב וכתו מ' פעסל — ה' אדר ראשון שעה"ה וכנו ר' אפרים זלמן המכונה כס (ע"ש חמיו) — ג' טבת שפ"ו¹⁵.

וזאת הכתובה שגיל נבי מצבתו של ר' מרדכי כ"ר משה נבאי השקועה בארץ בשורת הקבר של הגאון הנודע ר' נתן נטע שפירא, בעל מנלה עמוקות:

מרדכי בר משה ז"ל
זכרונו משובחים:
שניהם היו מהלים
מוסחים: רוח של

⁷ ע"י ספרי. קרמוניות מפנקסאות ישנים ע' 4-7. הגאונים הקדמונים תקנו ניכ בשנת ש"א, כי בבוא הנער לארבעה עשר שנים ולא יהי מסוגל לנמרא יותן לאיו אומנת או להיות משרת אצל בעה"ב (שם ע' 6). והגאון בעל הביח בצרוף כל כתי דין פה עוד יתרה עשו והוסיפו תקנה (כיה טבת שצ"ח). כי המלמד דתית לא יתחיק עם איזה תלמיד נמרא זולת שבתן שלשה שבועות ע"י השלשה אנשים המפקחים בזמנם אסראו ומסוגל ושכלו וך ללימוד אויה (שם ע' 6).
⁸ ונשמט מרדכי בן משה נבאי ז"ל יום ד' ו' אייר נשיא לפיק (פנקס החיק דף מ"ז ע"ב).
⁹ שטיינשניידער, Cat. Bodl. N. 2458.
¹⁰ תורה עם תאו"ג ופירשיי והרמב"ן ועם פ' הר"י יצחק אבוהב על הרמב"ן וחי"מ עם תרנום ורשיי ועם הפטרות ועם פ"י הרד"ק על הפטרות.
¹¹ ע"י ספרי. קרמוניות מפנקסאות ישנים ע' 9-28.
¹² ונשמט הישיש והוקן כהר"ר יחזקאל בר משה נבאי ביו"ג כ"ה ניסן שפ"ב (פנקס החיק דף ע"ח ע"א).
¹³ ע"י מאמרי בהמצפה גליון 46 הער 18.
¹⁴ ונשמט הר"ר ישראל במהר"ר אברהם ז"ל חתן משה נבאי יו"ד ז' כסלו שס"י (פנקס החיק דף נ"ט ע"ב).
¹⁵ ונשמט הר"ר אברהם עברל דיין בר מרדכי זצ"ל יום ו' ח"י שבט שס"מ לפיק, (שם דף ס"ב ע"א). ונשמט מ' זעלדה כת כמ' משה נבאי אלמנת הר"ר אברל שור ביום ד' ט"ז סיון שפ"ב (דף ע"ח ע"ב). ונשמט מ' פעסל כת הר"ר עברל שור יום ד' ה' אדר ראשון שעה"ה לפיק י"ח ס"ז ע"ב) ונשמט הר"ר אפרים זלמן כס כהר"ר אברהם עברל שור ביום ד' ג' טבת שפ"ו י"ח צ' ע"א. ואולי היתה מ' זעלדה מקודם אשתו של הר"ר ישראל כמהר"ר אברהם ואח"כ נשאת להרדיין ר' אברהם עברל שור והיו לפי דק שתי כנות לר' משה נבאי.

מקום ובריות מהם
נוחים: על מיתתם
אנו נאנחים:
מת ו' אייר שנ"א.
(המשך יבא).

אברים זרים, פרוספור קרול כפילדלפיה כאמריקה הרעיש את עולם המדע כהמצאתו להרכיב אברים חדשים בכני אדם. שאכדו אברים ע"י מחלה או אסון. הוא כחן את הדבר בכלכים וחתולים, הוציא את כליותיהם והרכיב במקומן כליות אחרות, שהוציא מכלכים או חתולים אחרים. הכליות החדשות נדבקו היטב בנוף ועשו את תפקידן כקדם. גם רגל כלב קצץ והרכיב כמסומה רגל כלב אחר. בשלשה שבועות נדכקה הרגל והכלב השתמש בה כמו כרגלו הקודמת. ועוד זאת: האבר המורכב אינו צריך להיות קצוץ זה עתה כבעל חי אחר. האבר היה קצוץ לפני שלשה חדשים והיה צפון אצלו כתנאים נוחים, שלא ירכב ולא יכש וכאשר הדביקהו אל הכלב התחיל הדם לחדור כתוכו וחי. כאדם נוז לעשות הרכבה כזאת, כי אבריו גדולים וזולמו הקטנים נראים לעינים. ולפי זה אם נתקלקלו הכליות באדם אפשר יהיה לחתכן ולהוציאן ולהרכיב במקומן כליות של אדם מת, שמת במחלה אחרת. ואין צרך שיהיה המת מת זה עתה בשעת ההרכבה, אלא אפשר לחתוך מאדם מת אברים ולהצפינם כתחבולות ידועות. שלא יתקלקלו וכאשר יהיה צרך להרכיבם בחולה יוציאום ממחבואם וישתמשו בהם. כי אפשר להרכיב גם יד ורגל ואולי גם עין. הרופא צריך רק לחבר את קצות גידי הגוף החי בקצות גידי האברים המתים והאבר יקבל את דם החי וישנו לחיות וידככ בו באופן ארגני עד שלא יודע, כי הוא אבר זה. הלא נודע מעולם, כי אפשר להרכיב דם אדם בריא כדם אדם חלש, לחדש כחו ודהבריאו. לפי הכטחת הר"ר קרול עומדת האנושות על מפתן תמוסה חדשה כחידורגיה ולא רחוק הוא שלא יצטרכו החגרים להשען על רגלי עץ וקוטשווק.

מעמק לבי הננו מברכים את בן דודי מר צבי זיינבל מגארליין לארוסו עם בת מו"ה צבי וואלף מסנדך החדשה.
אביש שאנבערג עכ"כ — קאלמאר (עלזאם)
כשמי ובשם אבותי הנני מברך כמז"מ את רודי הרה"ה מר אכא אפפעלבוים. ורעיתו לאפריון בתם מ' ריזל עכ"ג מר צבי פריעדעהאף מגראדעק. שלמה אפפעלבוים—קאלבושוואו.
כלב מלא גיל אכיע כמז"מ ליריד נפשי וחקרי מר אלמער קונסמליך עם מ' רוזא גרייאווער סקראזוב. יצחק קירשבוים—קאלבושוואו.
מקרב ולב עמוק וברגשי אהבה הנני מברך כמז"מ את ידידי ורעי מר אליעזר וואהל מסמאיוניב לארוסו עם מ' דבורה זארוויניצער ככרעזאן.
אשר קופפערמאן—סטאניסלובקא.
הנני מברך כמז"מ את ש"כ מר פישל ברייט-מאן לארוסו. אברהם שפירא—סימטשוואו.
הנני מברך את ידידי ורעי מו"ה ליבוש גריפעל לחתונתו. מאיר היבנער—נדרבורנה.
הננו מברכים את ירדנו היקר מר שלמה עליאם ספה לחתונתו.
אברהם איינהארן, מרדכי ליפא קיליק—יאסלא.
כרגשי כבוד מכיעים אנחנו לכל ידידינו, שכרכונו לחתונתנו, את תודתנו.
צבי פריעדעהאף ורעיתו.
הנני מברך כמז"מ את ידידי מר ליבוש כראנדראפער לחתונתו.
אלמר לאנדוי — קראקא.
הנני מברך את ידידי ורעי מר ליבוש כראנדס-דארפער לחתונתו. הירץ משאפניק—פארגרונע.
מעמק לבני ארלה כום כרכה לירידי מר לוי עלענבוניגען לארוסו עם מ' רוזא העלער מניסקא. מו"מ [להריו ולאויו].
יוסף קאנארעק — משעקאי.

תמונות וטפוסים

מאת הסופר החביב הנודע

שבת וואלאווסקי

המכיל

שלשים ספורים. מחוות וציורים

מהיי היהודים בגליציה.

מחיר הספר 60 העלער במרקאות, ועם המשלוח עוד 5 הלר. להשיגו אצל המו"ל:

S. L. Deutscher, Podgórze.

הנני מכרך כמו"ט בשם כל חברה קנין ספרים דפה את רעי מר שלמה עליאם להתנותו.

יצחק ריינהאלד — יאסלא.

הנני מכרכים את חברנו מר שלמה עליאם להתנותו כמו"ט.

האחים אברהם ושמאל טהאלער — יאסלא.

תורה גלויה

אחרי אשר גמרתי את כל מכתבי הוראתו של מר שבת וואלאווסקי ועשיתי בהם חיל רב, מצאתי חובה לעצמי, להביע לו את הודתי בגלוי.

אברהם הלפנט.

הנני מכרך כמו"ט את ידידי מר ליבוש בראנדסדארפער להתנותו.

בעריש לוטטינגער — פארגורוע.

הנני מכרך את הורי היקרים כמו"ט להתנות אחי מר שלמה עם מרת ריזל פייער מפשעמישל.

ליבוש עליאם — יאסלא.

הנני מכרך את אחי היקר מר שלמה להתנותו.

ליבוש עליאם — יאסלא.

מקורות לבי אברך את רעי מר ישראל גרויער ממושצים לבאו בכרית האירוסין עם מי בראניא פרייעלד מרוביעצקא.

מאיר פרענקל — מושצים.

Newyorker Germania

LEBENSVERSICHERUNGSGESELLSCHAFT.

Versicherungsstand am Schlusse des Jahres 1905 . . . . . K. 539,686 228.—
Stand der Activa laut Bilanz Ende 1905 . . . . . „ 176,528 370.—
Einkünfte von Assekuranz Prämien und Zinsen 1905 . . . . . „ 30,748,986.—
Ueberschuss vom Jahresumsatz . . . . . K. 2,215,336.— } „ 13,934,003.—
Reserven v. früheren Jahren für Dividende „ 11,718,647.— }

Folgende Vorteile bietet die Newyorker Germania ihren Versicherten:

- 1) Sie gewährt die ersten Dividenden schon nach Ablauf des ersten Jahres;
- 2) die Polizzen behalten ihren Wert nach 3 Jahren der Ausstellung sogar wenn die Versicherten durch Selbstmord oder Duell starben, und auch in Fällen, in welchen der Antrag objectiv falsche Deklaration enthält;
- 3) Reisen um die ganze Erdkugel unterlegen keinen besonderen Prämien;
- 4) ebenso brauchen im Kriegsfall die zu den Waffen Berufenen keine besonderen Prämien zu zahlen;
- 5) nach 3-jähriger Versicherung kann der Versicherte, bei Einstellung weiterer Entrichtung der Prämien, über die Polizze frei verfügen, gemäss der in der Polizze ersichtlichen Instruktion.

General-Agentur für Westgalizien

Sigmund Gleitzmann, Krakau

Jasnagasse 5.

Agenten unter günstigen Bedingungen gesucht.

חידות ההגדות הנפלאות

ע"ד עשרת השבטים ופתרונו

מאת שמעון מנחם לור.

תכן הענינים: פתיחה. פרק א' / סוד הסמכטיון כחור אות לקדושת שבת. ב. הסמכטיון והרי החשך" כחוסם להשבטים. ג. ההגדה על אדות „בני משה" ויסודה. ד. ממלכות ישראל כערב הדרומית ובאפריקה המזרחית. ממלכות יהודיות של הכוזרים, החלילים והאווארים באירופה. ה. אלדד הרני וספוריו. ו. נפלאות עשה"ש מקיומות ע"י עדים נכרים. ז. מהות השבטים הנ"ל וסוד „שבט יוסף". ח. ממלכת ישראל כאויז התיכונה. (בשורת בנימן כטרידו). ט. בשורות ע"ד ביאת עשה"ש והמשיח. י. מלכת ישראל כמדבר סהרה. יא. דוד הראובני ושליחותו (ממלכת ישראל כמדבר ערב). יב. ממלכת ישראל בחורו (דברי הימים של עשה"ש יעקובת נרה" ישראל כאויז המזרחית ובאוסטרליא. יד. ער-ראיה לכל הגרות. טו. אגרת נחמה מבני משה, אשר מעבר לנהר סמכטיון. טז. שבת צבי ועשרת השבטים. יז. הגדת „היהודים האדומים" ויסודה. יח. תורים נוסעים לבקש את עשה"ש (מכתב רבנים אל בני משה). יט. עשרת השבטים והסמכטיון כחינא. כ. עשרת השבטים כאמריקה. כא. האנגלים — עשרת השבטים. כב. היפנים — עשרת השבטים. כג. בטול ההשערה החדשה, שהתכוללו עשה"ש בגוים. כד. פתרון החידה. כה. השבטים ומחלקותם כא"י ואופן גלותם. כו. יהודה וישראל גוי אחד. כז. שנים עשר שבטים כזמן הוה. כח. אחרית דבר.

כל הפרובלמות האלה התבארה בחקירה מדעית חפזית, בהגדת כל הזמנים בענין זה יגלו מקורן ומותן, כל ההשערות תכונה, להעמיד את הדבר על אמתותו.

מחיר הספר 2 כתר. — להשיגו ע"י האדמיניסטרציה „המצפה" בקראקא.

מהות המוסר

מאת ישראל סירקיס

המחבר העברי הזה מלל דרך חדשה בפירוסופיה והוא מגלה תעלומות חכמה במסתרי נפש האדם. הוא חופש כל רזי הסכנה, שגרמו את הדעות המוסכמות בתורת המוסר של סדר החברה. היא מרפך את כל השקרים המוסכמים ומעמיד על אמתתם, קורא לכל כלל אנשי בשמו האמתי ומראה מקורו. המחבר הוא פילוסוף עמקן וכב"ו בעל סגנון פשוט ומוכן לכל. בכל פרק ופרק הוא מגלה המון אמתיות מפליאות ומחכימות. ספר כזה לא נכתב בתוכנו זה מאות בשנים. הממכר באוסט-ריא נמסר ל„המצפה".

מחירו 1.40 כתר עם פרטא ע"י אדמיניסטרציה של „המצפה".

מאגדות החיים

מאת יצחק פרנהוף

הספר נדפס הדר על נייר רגל. נמצא למכירה במספר מסוים ומצומצם. — מחירו כתר אחד, עם המשלוח עוד 5 הלר, בכסף או במרקאות. להשיגו הכף אצל המחבר:

Isak Fernhof, Stanisalu.

זרגון ולשון-עבר

(למי משניהם היתרון?)

הכן פרקיו-הספר: א) בוכר חקי-הדקדוק. ב) בדורות קרימים, ג) טבעיות לשון עבר לפני זמן המדקדקים, ד) מדוע חללו היהודים לדבר עכרית? ה) מעלת-הזרגון וסגורתי הטבעית, ו) ההשכלה הברלנית וההתנרות להשפה היהודית, ז) המשכילים פעלו לרע על הסגנון העברי, ח) ההפתחות הזרגון, ט) הזרגון לעמת לשון-עבר, י) הזרגון לא יהיה לעולם שפתנו הלאומית, יא) רק לשון-עבר היא שפתנו האמתית, יב) לשון-עבר היא שפה פשוטה וקלה, יג) סך הכל.

מחיר הספר כתר אחד בכסף או במרקאות. כמו"ט רכט הגין. — חוכרת לרונמא לא השלח רק כמחיר. להשיגו אצל המחבר:

M. J. HEILMANN

Podgórze-Krakau, Józefinska 24.

ערשטע קראקויער מיט עלעקטרי-שער קראפט בעמריעבענע

כשרה כשרה

דאמפף-זעלבווארען

פאבריק

מיט דען בעסטען מאדערנסטען מאשינען. ערצינגט שענע פרימא סאלאמי וועראנעווער, ברוסט שינ-קען קרענווירסמעל א. ז. ו. פער-זעהען מיט הבשר של הביד"צ דפה. עמפפיעהלט צו

בילדינגסמען פרייזען.

אויף פערלאנגען ווירד פרייז-קוראנטע עט הכשר איינגעשיקט.

Emanuel Glaser

KRAKAU, Bozego-Ciafa 8.

מחיי הקראים

ציורים וטפוסים, מאת ראובן פאהן. (עם תמונות המחבר.)

התכן: א) סויר כרוכב. ב) הקראי האדום ג) רחוק מן העדה. ד) המתיהד. ה) דכדוד נפש. ו) המתנצר. ז) אבר מדולרל. ח) שאיפה לחוץ. ט) מאונס. י) בן. יא) הקראית ושכניה. יב) מקרה לא סהור. יג) סבל הירושה. יד) משפחה חדשה. טו) באין תכלית. טז) חיי טעות. יז) דלדול.

הספר מחזיק שבועה גליונות תבנית שמינית גדולה, ומחירו רק 1.20 כתר — 1.60 פֿרנק. להשיג מן המו"ל:

Mendel Akselrad, Halicz (Galizien)

אספת כתבי הקדש תנ"ך.

מאת דר. שלמה רובין.

מחירו 40 הלר ולמו"ט הנחה הגונה. בקראקא נמצא להמכר אצל א. פויסט ואצל פ. ה. וועטשטיין שפיטאלנג. 20.

דברי חכמים

מורה דרך כביאור דברי חכמינו בתלמודים ובמדרשות

מאת דר. וואלף מישעל

בספר הזה נפתרות החידות, שהצפינו חז"ל באגדותיהם על פי מצב החכמה ועל פי שיטות הפילוסופיה והרעיונות, ששלטו בעולם המדע בזמן התלמוד. המעיין בספר הזה יבין רמזי חכמינו הקדמונים ורזיהם, הכמוסים באגדות ובמדרשים וירע כמה גרלה חכמת הראשונים ומה רבו הרעיונות הצפונים במלים הפשוטות לכאורה. בספר הזה אין ררשות, כי אם דברי הגיון בריא ופשוט, שכל ישר מאיר עיניים.

מחירו 3 כתר עם המשלוח. להשיגו מיד המחבר

Rabbiner Dr. W. Mischel
Kimpolung (Bukowina).

הוצאת „אביב" ורשה.

3) קורות העברים (לכתי ספר ולמתלמים) עם הרכה מפות וציורים

(חלק ראשון במהדורה שניה מתוקנת) מאת ש. דוכנב. — מחירו 60 ק/ משלוח 10 ק.

4) קורות העברים (חלק שני) מימי אלכסנדר מוקדון עד אחרית ימי

הגאונים, עם הרכה ציורים ומפות מאת הנ"ל מחירו 70 ק/ משלוח 12 ק.

הכתבת:

Wyd. „AWIW", Warszawa.
Nowolipie Nr. 15.

תורה עם דרך ארץ

בית הספר הראשון בכל הממלכה, אשר ירכשו להם בני יהודים תורה וחנוך הודי גמור ביחד עם מדעי בה"ס הכלליים אשרי האיש, שיוכל לשלוח את בנו אל

הגימנוזיום העברי

אשר באונגאריש בראד החת הנהגת רכב הגאון ד"ר מאיר יונג, שם ילמדו התלמידים כל עניני הלמוד של נמנוזיום וגם תורה, נ"ך, דקדוק, ש"ס ומפרשים, ויחנכו בדרך התורה וי"ש. תלמידים מגליציה ילמדו פה גם פולנית ועליות להתחנך במחלקת ההכנה פה בשפת אשכנז. מחיר הלמוד המעון ומזונות כשרים מחמישים כתר לחדש ולמעלה. יתר הפרטים מודיע:

Rabbiner Dr. M. Jung
Ung.-Brod (Mähren).

האמונה בשתי רשויות.

ורשימיה בספרות ישראל

מאת די"ר שלמה רובין.

מחירו כתר אחד ולמו"ט הנחה הגונה. בקראקא נמצא למכירה אצל א. פויסט ואצל פ. ה. וועטשטיין שפיטאלנג 20 או בבית מערכת „המצפה".

בית מסחר הספרים של אברהם ראבינזאהן סטאניסלוי (גאליציה)

ממציא המיד מבחר גדול מכל מקציעת הספרות העברית והורגנית ומכל ספרי חנוך ולמוד לכל דורשיו. בבית מסחר ספרים הנ"ל הוא עתה המסחר הראשי של ההוצאות "הושיה", "מוריה", "האור", "אביב", "איוראליים" עבור כל ארצות אוסטריה ואונגריה, ועומד כברית המסחר עם כל המוביל והמוכר שבכל ארצות הבל וכל ספר חדש בעברית או בחרון המופיע בכל מקום שהוא, הנהו מהראשונים שמקבל אותו תיכף למכירה בזול היותר אפשרי. ספרי חנוך ושינוי במקחים נמוכים. ביבולותיקה עברית מאתים ספרים 78 כהרים. מלון של כימ גרובסקי קלזונר. מלון אשכנזי-עברי ד"ר מרגל בזול הזול. חברות, מורים, מוס"ם מקבלים רכש הגון.

האדרסה: Abr. Robinsohn, Buchhandlung Stanislaui.

גענוע-פעסט

רָהֶעס אונד געקאכטעס פּערוּענדעט מעגליך פּרישעס JUDA ZINS in HUSIATYN, (GALIZIEN). פּרייזע אונד הכשרים מהרכנים הגאונים מבערוזאן, מפרעמיסא ומסמרי זענדע אויף פּעראלאגען.

רוסטישער טהעע

פאקעט אינד קאָן פּאָן 4 ביו 10 קראַנען, פּער ק"ג. ביי: L. Apermann, Brody, Postfach. פּיר צופריעדענהייט ווירד גאראנטירט.

Koschere Obst-Konserven

Unter Aufsicht des Herrn Rabinats-assessors Aron Halberstam haben wir in unserer Obstkonserven-fabrik. eine Abteilung für die Erzeugung von Koschern Obstkonserven wie: Marmelade, Dunstobst, Fruchtsäfte, Obstwein, Povidel etc. errichtet, deren Verkauf bei vorzüglichen Qualitäten zu den billigsten Preisen erfolgt. Oferten mit Hechscher versenden bereitwillig Adolf Fränkel & Söhne K. u. K. Hoflieferant Biala.

דגים מלוחים מעישינים

!!! מאד נעליים !!! Gebrüder Feingold, Budapest Csangogasse 4.

עמפּעלען דען פ. מ. שפּעצער-ענגראָס: סיסטען וויא אויך אָן דעמאַל. אונד דעליקאטעסען געשעפּטע, איהרע אַלל-געמיינ געריהמטע רעציגונג אין "עכטע ענגלישע גערייכערטע ביקלינגע הערינגע" אין קיסמען צו 28-30 שטיק צו דען אַללער ביליגסטען פּרייזען.

פּראָכעזענדונגען ווערדען אויך אין איינ-צעלנען קיסמען צום פּרייזע פֿאָן K 2.60 פּראָנקא יעדער פּאַסשטאַצאַן פּע-זענדעט.

Wyd.: Naffali Hof. S. M. Lazor. Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazor. Drukarnia S. L. Deutschera w Pedgórzu

"אלגעמיינע יודישע ציימונג"

רעדאַקטאָר אונד הערויסגעבער: אר" בן הרב הגאון מו"ה אשר גראססבערג זצ"ל, בודאפעסט. די עזע צייטונג איזט דאס פֿערייטעסטע יודיש-פּאָליטישע בלאטט. ערשיינט יעדען טאג (גור ניכט אם שבת אינד זאַנטאג), אונד צוואר אין ריין דייטשער, ליכט פֿערשטענדליכער שפּראַכע. מיט ווישען אותיות. די שאַן זייט 21 יאהרען עקזיסטירענדע, אַלגעמיינע יודישע צייטונג אין בודאפעסט ברינגט יעדען טאג פּאָליטישע אומיקעל אונד כעריכטע אויך אויס דעם וויגענדע רייכטראטהע אונד איבער ריא פּאַרלאמענטע אַללער שטאַטען, איבער-דייטש פֿערשידענע נייאַנקייטען אין אַללען טהיילען דער וועלט. פֿאַן אללעם דאס אינטערעסאַנטעסטע אינד דאס ניעסטע! פֿערנער שטעהט אין יעדער נומער רער, אַללג, יודישע צייטונג אין שאַנעס "פֿאַילעשאַן", האבאינערעסאַטע ערצאחלונגען אויס דער געגענווארט אונד אויס דער פֿערגאַנגענהייט דעם יודענטומס. עכענאָ האט יעדע נומער דער "אַללג" יודישע צייטונג שפּעציעלל יודישע נייאַנקייטען אויס אַללען געגענדען דער וועלט אונד כעריקייטיג היעכיא בעיאַנדערס דיא אַנגעלעגענהייטען דער יודענשאַפּט אין גאַליציע אונד דער בוקאוויןאַ. ריעזע צייטונג פֿערטהיידעט אין געריגענען ארטיקעלן דיא אונפֿערפּאַלסטע יודישקייט, אונזערע אמונה הקרושה מיט פֿייער-איפֿער אונד קעמפּשט מיט התלבות געגען די פּושיעם! דארום פינדעט יעדער עיהליכע יוד אין נייטיגעס פֿערגנען אין דער "אַללג" יודישע צייטונג. די עזעס בלאטט ברינגט מאַגליך אייך געשעפטסכעריכטע, בערוענווירטע, ציעהונגען אַללער לאזע או. ו. ו. מיט איינעם וואַרטע: דורך דיא "אַללג" יודישע צייטונג ווירד מאַן מאַגליך מיט אַללעס בעקאַנט. וואס אין דער פּאָליטיק אונד אין יודענ-טהום פּאַרנעם! טראַשץ אַללרעם אייזט דער פּרייז דיעזער מעגליכען צייטונג גור 1 פּראַנע 80 העללער אויף איינען מאַנאַט, אַדער 5 קראַנען אויף 3 מאַנאַטע, ווער זאגליך מיט 5 קראַנען בעשטעלט, דער כעקאמט איינע וואַנדער-שאַנע יודישע ער-צעהלינג אין בוכפֿאַרס אומזאָנט אונד פּראַנקאַ זאָפּאַרט צוגעשיקט. דיא אדרעסעסע אייזט: "Allg. jüdische Zeitung", Budapest, VII., Pfaffergasse 14 (Ungarn). די געגען פּאַריינענדונג פֿאַן 20 העללער (אין ברעפּאַראַקען) ווערדען 3 פּראַנע-בלאַטטער געשיקט. (עהרליכע אַגענטען מאַגען זיך פֿאַן איבעראַלל מעלדען).

למוד מרחוק.

הנני מתכבד להודיע, כי הוצאתי שלשים ושנים מכתבי הוראה ללמוד השפה העברית מרחוק. המכתבים נותנים את האפשרות לכל איש לסגל לו את השפה העברית על בריה בכתב ובה. המכתבים כוללים בקרבם: 1) ספור גדול בשלשים ושנים המשכים מתורגם בשני אפנים; תרגום מדויק ותרגום חפשי; ערכים לשוב ולתרגם עברית; 2) 719 הערות אל פקי הקריאה בדקדוק ובחקר מלים; 3) 997 שאריות בעברית לתרגולי הרבון; 4) כל הדקדוק מראשו ועד סופו מהולק ב63 פרקים עם 76 לוחות עם תרגולים, נתונים ותוכים שונים; 5) פקי ספרות בשיר ובפרוזה מעשרים ותשעים ספרים שונים; 6) 32 תאורים וציורים, שיהיו ערוכים לתרגם; 7) 76 ספרים וציורים עבריים, לעברם כהבניות שונות לתרגולי הדקדוק; 8) 79 ספרים, ציורים ומכתבים אשכנזיים ערוכים לתרגם עברית לתרגום התרגום והסגנון; 9) 3! מפתחות לשעורים (83 פתונים); 10) 8 בהינות (16 מהלקות), תלמיד המכתבים האלה עושים תיל להפליא, על זה יעידו מאות מכתבי התודה שכירי. פרופקט הנני שולה הנכ. מכתב לדונגא כתר אהר.

S. Walkowski Krakau, Miodowa16

שרום אהרן ראוענטהאל

בעל רסטאורציה ברכים מתכבד להודיע את כל מכירי ומכירי הנבכרים, כי בראש חודש יוני פתח בית-מלון נהדר מאד ורסטאורציה ברחוב הקצבים מספר 13. שניהם ערוכים בכל מכשירי בתי המלון המפוראים ובתי המרוח הגדולים ובכל זאת הכל בזול גדול. הסוחר היהודי ההגון מוצא את עצמו אצלי כמי בביתו כחוג מכירים הגונים. המאכלים נעשים בהכשר גדול וערבים לחך היהודי הנאמן. בית המלון טהור ונקי מחלאת העיר הגדולה, ע"כ בית מלוני הוא כמרכז ליהודים צעועים וישרים.

מעטה משובח

J. B. RAPAPORT Dąbrowa bei Tarnów GROSSMETHBRAUEREI Gegründet im Jahre 1878. עמפּעלעט זיינע אַלגעמיינ געריה-מע ערצייגונג אין פֿערשיערענען סאַרטען, א. צ. ז. ראטהען, ווייסען, דאַפּעלמעטה, קאַפּאוויץ, מאַליניאַק, ווישניאַק, אַלמער בומעלען-מעטה, אַלל אַלאַנאַ צו בילדיגען פּרייזען; פֿערנער: ריענענזאַקע אין שלאַדער-האַניג פּיר קאַלאַניאַלו א. נ. האַנדלונג-גען. — פּיר רעעלע בעריענונג אונד פּאַלסטע צופּריעדענהייט ווירד גאראנטירט.

כשרה זעלכווארציפאבריק

A. Finkelstein, Lemberg, Gofuchowskipl. 2. לייעפּערט אלע סאַרטען זעלכווארען, בעסטע כשרה דעליקאַטעסע; די פּאַבריק איזט מיט דען מאַדערנעסטען בעהעלפען איינ-געריכטעט, ווי עלעקטרישע קראַפט א. ו. ו. אונד ערצייגט נור פּרימאַוואַרע, כהבשר הרה"ג ר' משה באב"ר האב"ד פה

האכם ופחמים. ממכראות אשר בגליציה ופרייסען ונס קארלזעגען ופשעססא נמקח השה משלח ישר לכל החנות מסלה הכרול: D. Goldstein, Oświęcim.

חברתה'מנדיטית "ברמל"

הוה טיין הממכר היחיד מיין וקאניאק א"י מיקבי רוטשילד והמיהדלים מאגודת הכורמים מראשון לציון. יין וקאניאק "ברמל" המה המשובחים בין יינות וקאניאק א"י, ונזהיר את הקונים לכל יכשלו ביד המוכרים יין הנקרא יין א"י, העלולים רק להבאיש את המרקא המחוללה של יין וקאניאק "ברמל", כי רבים המה, אשר לא ידעו להבדיל בין יינות "ברמל" ובין אלה היינות פחותי-הערך דמתקרים יינות א"י. הפקקים והמנופים של בקבוקינו חרותים בשם "ברמל" וגם האתיקטים נושאים עליהם שם "ברמל" ולמען השמר מזיוף ידרוש כל איש בפירוש "יין ברמל" וקאניאק ברמל". רק היינות שלנו השיגו מדילות זהב על התערוכות פריז (1900) ויין (1906) ובין רק היינות שלנו קבלו תעודות מהפרופסורים: פוש, פריז, וועריגע אדעסה, פאולוועוסקי מלבוב ועוד, ולא היינות האחרים המכונים בשם יין א"י. אלה המכרויים על מערכם, כי יש להם המדילות והתעודות הנ"ל ורמו באופן מגונה את הקהל. — לוחות המחיר נשלח לכל דורש. יינות "ברמל" בבקבוקים נמצאים למכירה אצל: מענדל גראס ראטאנא 7; מ. בראנ-דינגער פלאץ נאָלחאווסקי 3. נהן באדענשטיין קאזימיראווסקא 5; האמעל קאַטץ ראטאנא; וולאדיסלאוו קאזלאווסקי גראדעצקא 85; אליעזר סיגאל קאזימי-ראווסקא 20, ל. שאף לבוב סיקסטוסקא 7, כלם בלבוב; שמעון הארטמאן באריסלב. הזדרו מפני הרמאים!

Echtes Specialhaus von Echten Gramophone-Phonographe Engros & Endetail JOSEF WECHSLER KRAKAU und WARSCHAU in Krakau, Grodgasse 71. ריעיגע אויסוואַהל פֿאַן יודישען אונד העברעיאישען לאַטען. — עכטער קאָנצערט-גראַמאָפּאָן מיט די מאַרקע, שרייבענדער ענגליש "זאַממט 10 פּלאַטמען גור 86 פּלאַרקין, ניעמאנד זאָל ריעזע בעסטע געלעגענהייט פּערייטען. פּרייזקוואַנטע עט הייפּטע צייכניסעס אויף פּער לאַנגען גראַמיס אונד פּראַנקא.

